

„A valódi megtérés csodáját csak akkor élhették át, amikor megtapasztalták, hogy Jézus nagy-pénteki bukásukban is elfogadja és tanítványainak tekinti őket.”
Hiteles megtérés ➤ 2. oldal

„Minél istentelenebbé válik a világ, annál elvetemültebbé, gonoszabbá lesz az ember. Isten nélkül egyre jobban erősödnek, egyre fejlettebbé, kegyetlenebbé válnak a bűn struktúrái.”
Égtájoló ➤ 3. oldal

„Érdekes, hogy az ember egy jó közösségben milyen könnyen felül tud kerekedni a másikkal való különbözőségeken, és mennyire az »egyre« fókuszál. Ehhez kell a közös ügy, amely a mi esetünkben: az Úristen dicsőségének szolgálata.”
Interjú Kovács Viktor egyetemi lelkésszel ➤ 4. oldal

Luther és Wesley ➤ 5. oldal
Önként és dalolva ➤ 6. oldal
Jetzt – dann aber ➤ 7. oldal
Szentlélekkel töltekezni ➤ 7. oldal
Bulival szolgáltak ➤ 9. oldal
Ősz a Bibliában ➤ 11. oldal

Kegyelmes nap

Országos evangélizáció a Deák téren

► A kegyelem misztériumának nyomába eredtek a szolgálattelvők október 12-én az országos evangélizációs napon, amelynek helyszíne – a hagyományoknak megfelelően – a főváros „lutheránus szigete” (Insula Lutherana) volt a Deák téren. Mint köszöntő szavaiban az országos missziói lelkész, *Szeverényi János* is nyugtázta, a templomban még a roskadásig telt karzatok ingatag padlózata is ígére szomjas helykeresők lépteit nyögte. Az istentiszteletekkel keretezett missziós alkalomra mintegy ezerötszázan érkeztek egyházunk különböző gyülekezeteiből.

T. PINTER KÁROLY FELVÉTELE

A program nyitányaként *Gáncs Péter* elnök-püspök egy esernyőt nyújtott át Szeverényi Jánosnak az áldás esőjét kívánva a missziói központ szolgálatára és az *Ajándék ez a nap* mottóval megrendezett emberhalá-

szó hat órára, *Szemerei János* misszióért felelős püspök pedig az eljövendő keresésének fontosságáról szólt személyes hangon.

A vendég igehirdető idén a nem csak református körökben népszerű

Cseri Kálmán volt. A Pasaréti Református Egyházközségben 2010-ig szolgáló nyugalmazott lelkipásztor Zsolt 77,8–10 alapján arra világított rá, hogy a kegyelem témája igenis „trendszerű”, gyakorlati és időszerű. Három

történetet mondott el. Mindegyikkel szolgálata során találkozott, és mindegyiknek az volt a tanulsága, hogy bűnbocsánatot és békességet csak Istentől kaphatunk. Hogy a kegyelmes Istentől való beszédnek objektív alapja van, azt Jézus Krisztus vállalásával, tetteivel indokolta. Úgy beszélt – tudatosan – a keresztény hit alapjáról, mintha a templomban ülők először hallanák. Előlről kezdte, és egyszerűen, logikusan sorolta el, miért is kell elfogadnunk a kegyelmet.

Isten Krisztusban megbékítette a világot önmagával. A református lelkész *Luther* egyik levelét idézte, melyben folyton vezeklő szerzetestársát biztatja. „Olyanná lettél, amilyen nem voltál.” A hit az – szögezte le Cseri Kálmán –, ha az ember ezt a mondatot önmagára is érvényesnek tekinti. Aki nem hisz, az nem enged a Fiúnak, és ragaszkodik ahhoz, hogy Isten végrehajtsa rajta az ítéletet. Az elengedett adósságot komolyan kell venni, és meg kell köszönni. A kegyelem hála szabadít fel. Kiemel a gödörből, és – teológus szóhasználatlal – megigazít, utána megszentel, azaz: ráállít az útra, és erőt is ad hozzá – magyarázta a református lelkipásztor.

Az igehirdetés után *Györfi Mihály*,

a nyírtelki Filadelfia Szociális Központ vezetője tett tanúságot. A szívek hűstábláit 2Kor 3 alapján emlegető evangélikus lelkész huszonhat éves korában találkozott a valódi értelmet adóval, és lett geológusból teológus. A vallomással és a nyírségi híradással a délutáni cigánymissziós blokkot is fölvezette. 2006-ban ugyanis Nyírtelken elindult egy kezdeményezés a cigányok körében – kezdetben csak zsíros kenyérrel barátságot keresve –, melynek eredményeként ma már a cigány testvérekkel közösen dicsőítik Istent.

A templomi együttlét után kilenc szekció közül választhattak a résztvevők.

Weltler Sándor nyugalmazott evangélikus lelkész *Luther* kegyelemfogalmát fejtette ki előadásában. Elmélkedhettek a kérdésről együtt is, többek között *Malik Péter Károly* lucfalvai lelkész biztatására, aki az alagsori tornateremben a bátortalanok szólásra bírása végett azt az igét hangoztatta: „*Legyetek készen mindenkor számot adni!*” (1Pt 3,15) A Lucfalván egykor szintén szolgáló *Széll Bulcsú* kispesti lelkész az egyház oldaláról vizsgálta a kegyelem témakörét.

► Folytatás a 8–9. oldalon

Élő kövek a 150 éves kecskeméti templomban

ZSOLCZAI BALÁZS FELVÉTELE

► Többszörös ünnepet ültek október 13-án a kecskeméti evangélikus gyülekezetben. A templom felszentelésének százötvenedik évfordulója alkalmából tartott ünnepség egyben aratási hálaadó istentisztelet is volt, és az egyházközség huszonöt éve ott szolgáló igazgató lelkészét is köszöntötték.

A híros város evangélikus gyülekezete 1850-ben határozta el, hogy régi imaháza helyett új templomot építtet; a szándék megvalósulására azonban bő egy évtizedet várni kellett. *Torkos István* lelkész 1861. február 23-i pesti útján adott megbízást a kor egyik legnagyobb magyar építésének, *Ybl Miklós-*

nak a templom tervezésére. A tervet a gyülekezet közgyűlése – költségvetési okokból – a méretek negyedrésszel való csökkentése mellett fogadta el.

A régi imaház bontását 1862 tavaszán kezdték meg, az új templom ünnepélyes alapköletételére július 9-én került sor, a munkálatokat pedig a következő év szeptemberére fejezték be. A katolikus építész egyetlen megvalósult protestáns egyházi épületét 1863. november 1-jén *Sárkány Sámuel* pilisi lelkész, későbbi bányakerületi püspök szolgálatával szentelték fel.

Az országos aszályból fakadó nehéz gazdasági helyzet miatt a templom megjelenése és felszerelése szerényebb lett a tervezettnél. Az oltár végleges kialakítására gyűjtést indítottak; az új istenházá-

ba a régi szószéket és orgonát, illetve a régi padokat állították be.

Az elmúlt másfél évszázadban az épületet többször is renoválták, az utóbbi évtizedekben pedig kívül-belül megszépült a templom – szószéke azonban mindmáig ugyanaz. Erre Zsolt 85,2.5 és 145,15 alapján tartott igehirdetésében *Gáncs Péter* püspök külön is felhívta a figyelmet. Mint mondta, ez a kehely formájú, enyhén előredőlő, százkilencven éves szószék már a megjelenésével is azt szimbolizálja: Isten az ő szavára, ajándekaira szomjas embert megkínálja, hogy bátran kortyoljon abból a forrásból, amely által felfrissülhet – és a kapott kincset továbbadva másokat is felfrissíthet.

A kecskeméti „ékszerdoboz” legnagyobb kincseit – tette hozzá

a Déli Egyházkerület lelkészi vezetője – nem az élettelen, sokkal inkább az *élő kövek* jelentik: azok a hívek, akik hétről hétre megtöltik, és azok a korábban, illetve jelenleg helytálló szolgálattelvők, akik az ajándékozó Istenre irányítják a figyelmüket.

A negyed százada Kecskeméten szolgáló *Kis Jánost* – a presbitérium és a gyülekezet nevében – *Krett György* felügyelő köszöntötte, a gyermekek éneke pedig azt hangsúlyozta, hogy a lelkész ars poeticája Isten láttatása és dicsőítése.

Ezen a vasárnapon díszítette először az oltárt és a szószéket az az új terítő, melynek mintáját *Sárkány Tibor* nyugalmazott esperes rajzolta meg.

► Folytatás a 3. oldalon

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Szerető mennyei Atyánk! Köszönjük neked a hit ajándékát, amely által teljes bizalommal állhatunk meg előtted. Köszönjük, hogy te magad teszel meg mindent ezért az ajándékért.

Kérünk téged az önmagában és a teremtményekben bízó emberiségért. Te gátold meg az emberi nagyravágás, a magabiztosság, az önzés pusztító erejét. Te adj új és új lehetőséget arra, hogy mind többen vegyék észre a világ kincsei mögött az azokat nyújtó kezdetet. Figyelmeztess bennünket arra, hogy mindenünket ajándékba kaptuk tőled azért, hogy irántad való és az egymás iránti szeretettel éljünk velük. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk azokért, akik életük terhei miatt nem tudnak rád mint szerető Atyjukra tekinteni. Könyörgünk azokért, akik megkeseredtek, akik az emberi bűn pusztítását rajtad kéri számon. Segíts a hitetlenség és kétség mélységében. Üresséts meg azok lelkét, akikben reménytelen fájdalom, magabiztosság vagy harag uralkodik. Könyörgünk azokért is, akik életük terhei alatt is hozzád kiáltanak. Ne engedj senkit erején felül kisérteni. Kérünk, te adj erőt, hogy a hozzád kiáltók türelemmel és bizalommal tudják megtalálni a szabadulás útját, amelyet elkészítettél számukra. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gy:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk egyházadért. Te újítsd meg a hitben, a szeretetben és a reményben. Ne engedd, hogy emberi kezeink eltakarják benne azt, amire te elhívtad. Add meg egyházadnak, hogy élettel telivé, hozzád vezetővé, sóvá és világossággá legyen mindenütt, ahol te összegyűjtötted és ígéd hirdetőjévé tetted. Kérünk, tanítsd egyházadat és minden szolgálattal megbízott testvérünket a hozzád való hűsége, az érthető beszédre, a másik ember terhét hordozó szeretetre. Kérünk, bocsásd meg kegyelmesen egyházad bűneit, és ne engedd, hogy hamis tisztaságtudatból takargassa őket; de azt se, hogy a múltban vagy a jelenben elkövetett bűneinek foglyává váljon. Mutasd meg újra és újra, hogy egyházadat azért hívod el, hogy benne új élet támadjon ígéd és szentségeid által. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gy:] *Urunk, hallgass meg minket!*

Könyörgünk saját gyülekezetünkért. Add, hogy közöttünk minden szó, minden tett, minden alkalom hozzád vigyen közelebb. Add, hogy mindnyájan, akik részt vállalnak gyülekezetünk életében, átérezzék, hogy a legkisebb dologgal is neked szolgálunk. Kérünk, add, hogy meg tudjuk becsülni mindenkiben a gyülekezetünkért végzett munkát, szolgálatot. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gy:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk magunkért. Te látod, ha megkopott hitünk, vagy ha már túl természetesenek vesszük, hogy szerető Atyáknak szólíthatunk. Kérünk, ajándékozz meg újra és újra a hit elevenségével. Te látod, ha kétségeink támadnak, és erőtlenségeink erőt vesznek rajtunk. Te biztass újra és újra ígéddel: erőd az erőtlenség által ér célhoz – a mi életünkben és üdvösségünkben is. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gy:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lelkész:] Köszönjük, Atyánk, hogy teljes bizalommal mondhattuk el neked kéréseinket. Hallgass meg bennünket Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 21. VASÁRNAP – LK 22,31–34

Hiteles megtérés

Az evangéliumok nem rejtik véka alá, hogy a tanítványok – Jézus földi működésének idején is – állandóan vetélkedtek egymással: ki közöttük a nagyobb. Zebedeus két fia – János és Jakab – Isten eljövendő országában a főhelyen, Jézus balja és jobbja felől szeretett volna ülni. De Péter sem volt kivétel. Amikor a másnapi kinszenvedésére és halálára készül Jézus az utolsó vacsora asztalánál arról beszél, hogy a sátán az apostolokat is próbátételnek fogja alávetni, Péter magabiztosan fogadkozik: „*Uram, kész vagyok menni akár a börtönbe vagy a halálba is!*” Lukács emlékezete szerint nem teszi hozzá, hogy „*ha a többiek mind el is hagynának, én akkor is a halálig veled tartok*”. Máté azonban a párhuzamos helyen így örökíti meg Péter szavait: „*Ha mindenki meg is botránkozik benned, én soha meg nem botránkozom.*” (Mt 26,33) Péter ezzel a válaszával a többi tanítvány fölé emeli magát: ha a társai mindnyájan elbuknak is a próbatétel idején, ő akkor is állva fog maradni.

Mára sajnos már egyházunkban is szinte uralkodóvá lett az a teológiaiak nehezen mondható, legfeljebb csak a bulvárteológia titulussával illethető divatirányzat, amely szerint a megtérés nem egyéb, mint az ember kinyilvánított döntése amellett, hogy Jézus Krisztust „elfogadjá Urának”. Nos, ennek szellemében az utolsó vacsora asztalát körülülő apostolok mindegyikét – még az áruló Júdást is – megtért hívőnek kellene tekintenünk. Hiszen korábban valamennyien elfogadták Jézust Urukna és Mesterüknek. Legalább a szavak szerintjén Júdás is elfogadta. Jézus

ezeknek a „megtért” embereknek mondja: „*Íme, a Sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát.*” Vagy miként Máténál olvassuk: „*Mindnyájan megbotránkoztok bennem ezen az éjszakán...*”

Jézus ezzel nem kevesebbet mond, mint hogy ezek a szüntelenül egymással vetélkedő „megtért emberek” Mesterük elfogatását látva valamennyien el fognak bukni. Valamennyien áthullanak, vagy – akinek így jobban tetszik – valamennyien fennakadnak a sátán rostáján. A lényeg, hogy egyikük sem állja ki a próbát. A valódi megtérés ezért még hátravan az életükben. Péterében is. Igaz, ebben valóban ő lesz az első, mert ő azonnal meg fogja bánni árulását, amikor megszólal a kakas, és tekintete találkozik a nagytanács elől megkötözve kivezetett Jézus tekintetével. Jézus ezért is mondja neki: „*Ha majd megtérsz, erősítsd atyádfiait.*”

Sokakat foglalkoztatott már a kérdés, hogy mit is látott Péter azon a hajnalon Jézus tekintetében. Vádat? Vagy csak szomorúságot, amely arra emlékeztette, hogy Jézus előre megmondta: nem fogja kiállni a próbát, mert háromszor is le fogja tagadni, hogy ismeri őt? Vagy talán azt is kiolvasta Jézus tekintetéből, hogy ő akkor sem tagadja meg, akkor is *elfogadja* tanítványának, ha az imént háromszor is megtagadta? Hitem szerint Péter mindezt egyidejűleg látta. Bukását átélve ezért nem tett kárt magában, mint Júdás, hanem vétke keserves siratásába kezdett. Annak bizonyossága kényszerítette erre, hogy a Mester a történetek elle-

nére is tanítványának tekinti őt, akinek a vacsoránál már előre kijelölte feladatát: „*Erősítsd atyádfiait!*” Többé ne vetélytársként tekints rájuk, ne legyőzni akard őket, hanem erősítsd őket a hitben, hiszen rászorulnak, mert ők is elbuktak a próbán, amelynek a sátán Isten engedélyével vetett alá benneteket.

„*Erősítsd atyádfiait!*” Erre a jézusi parancsra minden időben süket a fülük azoknak, akik – mivel úgy vélik, hogy már elfogadták Jézust az Urukna és Megváltójukna – magukat sorolják a megtértek közé, akikhez aztán vetélytársakként viszonyulnak.

Bizonyos mértékben persze igaz, hogy Péter és az apostolok már a nagypéntekre virradó éjszaka előtt elfogadták Jézust Urukna és Mesterüknek. De azon az éjszakán fény derült rá, hogy elfogadásuk csak a kereszt nélküli Krisztusra terjed ki. Amint azon a hajnalon megpillantották a kereszt előrevetülő árnyékát, mindnyájan megtagadták és elárulták Urukna. Ez a bizonyítéka annak, hogy az a mintegy három esztendővel azelőtti nap, amikor elfogadták Jézust Urukna, és a tanítványaivá lettek, nem a megtérésük napja volt!

A valódi megtérés csodáját csak akkor élhették át, amikor megtapasztalták, hogy Jézus nagypénteki bukásukban is elfogadja és tanítványainak tekinti őket. Innentől kezdve tudták, és hirdették is, hogy örök sorsukat az a pillanat határozta meg, amikor bukásuk óráján Jézus rájuk tekintett, és mellettük döntött. Akkor tértek csak meg, amikor a kereszt Krisztusa – miután föltámadt a halálból – rájuk te-

A VASÁRNAP IGÉJE

kintett, és felelősségre vonás vagy elbocsátás helyett újra őket bízta meg nyája legeltetésével.

Azóta is így van: aki megtapasztalja, hogy az Isten elleni lázadás bukásában Isten a kereszt Krisztusának tekintetével keresi és magához vonja, elfogadja és gyermekének tekinti, annak életében kezdetét vette a valódi megtérés. Ettől fogva a kereszt Krisztusa által elfogadottnak, Isten gyermekének tudja magát, akinek az a dolga, hogy miközben itt a földön a kereszt felé tartó Krisztus lábnyomát követi, *erősítse atyja fiait*.

A megtérés ezért nem más, mint a világ széles útjáról a kereszt felé tartó Krisztus keskeny és tövises útjára való térés. A mindenki másban vetélytársat látó önzés, az önmegvalósítás és önkeltetés útjáról az önmagát elégető és *mások erősítésében* önmagát feléő szeretet útján való napenkénti elindulás.

Ez az út a hitnek az útja. Azé a hité, amely a megígért, de testi szemmel nem látott dolgok valóságáról van meggyőződve. Arról, amit Jézus így fejezett ki: „*Aki meg akarja tartani az életét, elveszti, aki pedig elveszti, megtartja azt.*” (Lk 17,33) Vagy miként Máténál olvassuk: „*Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét, és kövessen engem. Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig elveszti az életét, énértem, megtalálja. Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Vagy mit adhat az ember váltásdíjúl a lelkéért?*” (Mt 16,24–26)

■ VÉGHELYI ANTAL

Zenével, liturgiában – a muzsika szolgálata Kelenföldön

► **Áttekintő sorozatunkban iskola után újra templom: ma a kelenföldi gyülekezet orgonista-kántorának beszámolóját olvashatják.**

Az idén nyolcvanöt éves fennállását ünnepelő kelenföldi evangélikus templom egyházzenei története igen gazdag. Legmeghatározóbb egyénisége Sulyok Imre, aki nemcsak gyülekezetünk ötvenhárom éven át hűségesen szolgáló kántora és karnagya volt, hanem neves orgonaművész, zeneszerző és zenetörténész is. Ránk, utóda-ira csodálatos életművet hagyott: számtalan orgona-, kórus- és zenekar műve – melyeket korakól dallamaira, illetve bibliai szövegekre írt – ki-válóan illeszkedik az istentisztelet liturgiájába, és előadható templomi hangverseny keretében is. Az ő zenei hagyatékának őrzése és ápolása kedves feladataink közé tartozik.

Kelenföldön mindig több lelkes szolgált egymás mellett. Jelenleg két parókus lelkes és egy másodlelkész van kinevezve. Munkájukat diakónus lelkes és hitoktató segíti. S mivel nemcsak a Bocskai úti templomban, hanem a farkasréti kápolnában is vannak istentiszteletek, több munkatársnak, gyülekezeti tagnak is fontos a gyülekezet egységén való munkálkodás. Sok család kötődik a helyhez, generációk érzik magukénak Buda legnagyobb evangélikus egyházközségét.

Kántortársammal, *dr. Bence Gáborral* – aki hosszú éveken át dolgo-

zott Sulyok Imre mellett – megosztva látjuk el az istentiszteleti, gyülekezeti zenés szolgálatokat. Jómagam elsősorban az orgonista-kántori feladatokért, a zenés istentiszteletek szervezéséért, az orgona szakmai felügyeletéért vagyok felelős, és a zenei együttesek munkáját segítem. Gábor a kórus és a zenekar, valamint a vesperás istentiszteletek szervezője és zenei vezetője.

Az ének- és zenekar rendszeresen szolgál az istentiszteleti alkalmakon, évente kétszer pedig egyházzenei hangversenyt ad. Ezek közül kiemelkedik az októberi templomszentelési évfordulóhoz kapcsolódó gyülekezeti hétvége koncertje (idén október 12-én volt). Ilyenkor olyan nagyszabású műveket is hallhat a közönség, melyek megszólaltatására istentiszteleti keretek között nem volna lehetőség. Így rendszeresen kantáták, motetták, oratóriumok és versenyművek szólalhatnak meg zenei együtteseink és vendégművészek előadásában.

Mivel az egyházzenenek nagy a hagyománya Kelenföldön, több olyan liturgikus alkalom is van, amelyben a *musica sacra* valóban a liturgia szerves részévé tud válni. A *Fővárosi protestáns kántorátus* 1996 óta végez heti rendszerességgel liturgikus szolgálatot a vasárnap esti vesperán. E régi protestáns hagyományt követő zoltározó istentiszteleten a kántorátus és a gyülekezet közösen énekl a zoltárokat, de emellett a kántorátus igényes korálfeldolgozásokat és hetente változó díszes motettákat is énekel.

Tavaly új, zenés istentiszteleti formával lettünk gazdagabbak: minden hónap harmadik vasárnapján énekes és hangszeres szólisták szolgálnak muzsikával a főistentiszteleten. Neves művészek voltak már vendégeink, de több ízben hallhattuk gyülekezetünk aktív muzsikusait s zenei pályára készülő tehetséges növendékeket is. Apák és fiak, testvérek és unokatestvérek, tanárok és tanítványaik szólaltatták meg nálunk a zeneirodalom lelkét felemelő, csodálatos műveit.

Nagy ünnepek másodnapján „örömmzenélésre” hívjuk a gyülekezet kottaismerő tagjait, akik énekülésükkel vagy hangszerjátékukkal kapcsolódhatnak be az ünnepi istentisztelet megszólaló zenemű előadásába. Ilyenkor egyetlen próba van közvetlenül az istentisztelet előtt, amelyen egy-egy népszerű – korábban többször előadott vagy éppen újdonságával izgalmas, de mindenképpen egyszerűen megvalósítható – zenemű bemutatására van lehetőség.

Havonta egyszer család istentisztelet van a templomban: itt hangszerjátékos ifjakból álló együttes kíséri az ifjúsági énekeket. A liturgia alkalmazkodik a kicsikhez, hiszen sok olyan formai elem van benne, amely a gyerekeket szólítja meg, és teszi az istentisztelet aktív résztvevővé.

Bőjtben és adventben már évek óta hagyomány a kelenföldi templomban a muzsikálás. Ezek a hétköznapi esti áhítatokon az adott ünnepkörhöz kapcsolódóan egy-egy zenei tematika köré szerveződnek az elmélyülés és lelki elcsendesedés órái.

CANTATE

Egy számomra jelentős üzenetet közvetítő, közösség- és kultúraépítő alkalomról szeretnék még említést tenni. Idén harmadik alkalommal kapcsolódtunk a *szakrális művészetek hete* országos rendezvénysorozat nyitónapjához, a (nyitott) *templomok éjszakájához*. A *Tánc – zene – beszéd* sorozat szervezőjeként nagyon fontosnak tartom, hogy olyan programokkal várjuk a hozzáadott betéteket, amelyek gyülekezetünk szellemi és építészeti értékei mellett más felekezetek kulturális és vallási értékeit is bemutatják. Ebben a szellemben az idei téma – *Asszonyok, szentségek, imák* – a hit megnyilvánulásának felekezeteken túlmutató egységére hívta fel a figyelmet.

Orgonistaként, egyházzenezsként rendkívüli értéknek tartom a *szent zene* jelenlétét az istentiszteleti liturgiában. Kelenföldön minden lehetőség nyitva áll: így legyen elődeink értékteremtő munkája az inspiráció és az igényesség forrása.

Zárágondolatként álljon itt egy idézet *Luther Márton* tollából, aki így ír a zenéhez fűződő viszonyáról: „*En magam mindig szerettem a zenét; ki-nek van tehetsége e művészethez, az jó természetű, alkalmas minden feladatra. Zenét kellene tanítanunk az iskolákban; az iskolamesternek bírnia kell a zenét is, vagy előttem meg nem áll; amiként olyan fiatal emberek se prédikálhassanak, kik nem kellően gyakorlottak a zenében.*”

■ PÁL DIANA
orgonaművész, egyházzenezs

Élő kövek a kecskeméti templomban

► Folytatás az 1. oldalról

A hálaadó istentisztelet végén minden meghívott és minden család ajándékba kapott egy-egy példányt az erre az alkalomra megjelent ünnepi kiadványból. A gyülekezet lelkészei – Kis János parókus és Hulej Enikő másodlelkész – által szerkesztett,

Isten áldásával... – 150 éves a kecskeméti evangélikus templom című kötetben egyformán nagy hangsúlyt kapott a több mint kétszázhusz éves gyülekezet múltjának felidézése, az „ünnevelt” és a többi helyi evangélikus épület történetének és művészet-történeti jelentőségének ismertetése, az utóbbi huszonöt év krónikája és a

közösség jelenének (gyermek- és ifjúsági munka, az idősök napközi otthona, a Glória énekkar szolgálata) bemutatása.

Ahogy az alkalom és a könyv is tükrözi: a kecskeméti evangélikus gyülekezetben minden Isten dicsőségére és az ő áldásával történik.

■ V. J.

Elveszett-megtalált galgagyörki álom

► A templomépítő Salamon király zsoldára, a Zarándokének feliratú 127. zsoldár versei hangoztak a szószékről október 13-án, vasárnap délután a galgagyörki evangélikus templom megújulásáért tartott hálaadó ünnepen. A 18. századi, barokk stílusú templomhoz száz lépcső vezet fel a parókiától. Egy zsoldárnyi – vagy épp egy éneknyi – út, mely elegendő ahhoz, hogy az istentiszteletre igyekvő lelkileg ráhangolódjon a találkozásra: Istennel és hittestvérekkel.

A dombtetőn álló ősi templom és a zsoldár kapcsán Fabiny Tamás püspök igehirdetésében a templomba érkezés mozzanatait elevenítette fel, megszólítva a gyülekezetet: „Tiétek ez a megújult hajlék, de legyen bármilyen szép, ha üresen kong, akkor az fájdalmas.” Majd hozzátette: „Hiába telik meg a templom, ha nem hiszitek, hogy Jézus Krisztus feltámadt. Jézus nélkül minden hiába: az építkezés, az őrzés, a prédikálás, az emberhalászat, a csupán vasárnapi keresz-

tyenség. De akik az Űrban bíznak, azoknak álmukban is ad eleget.”

Az ünnepre sokat vártak a galgagyörkiek, hiszen a 2008-ban beadott európai uniós Leader pályázat során a megpályázott pénznek csupán hatvan százalékát nyerték el, így a kivitelezés évekre megtorpant. Olykor még a projekt „lefújásával” is kénytelenek voltak számolni a vezetők. Végül is a tenni akarás győzött. A következő nekirugaszkodáskor új pályázatíró céggel – és immáron egyszerűsített tervekkel – folytatódott a küzdelem.

Az elnyert huszonhétmillió forint birtokában 2012 tavaszán vakoletleveréssel kezdődtek meg a munkálatok. További kilencmillió forint támogatás összegyűjtésével (hívektől, az országos egyháztól, az önkormányzattól) sok fontos külső és belső munkát sikerült elvégezni. A kivitelezés a templomkert rendezésével (többek között kétezer növény ültetésével) szeptemberben fejeződött be.

A Nemezz Attila felügyelő által vezetett ünnepi közgyűlésen Bátfai László, a felújítás tervezője és műszaki ellenőre az elmúlt öt év eseményeiről adott részletes és szakszerű tájékoztatást, Tedás Józsefné pedig a templom

A SZERZŐ FELVÉTELE

történetét ismertette, amelyből kiderült, hogy szinte nem telt el úgy évtized, hogy valami ne újult volna meg az épületen. Kossuth Mihályné a közreműködőknek, köztük a kétkézi munkáját felajánló számos gyülekezeti tagnak mondott meleg hangú köszönetet. Végül Pintér János, a gyülekezetben 1986 óta szolgáló lelkész szolt, aki Istennek adott hálát az eredményes küzdelemért és a széles körű összefogásért.

■ HORVÁTH-HEGYI ÁRON

Kétszázhuszonöt éves a kajárpéci templom

► Temploma fennállásának kétszázhuszonötödik évfordulójáról emlékezett meg október 13-án, vasárnap délelőtt a kajárpéci evangélikus gyülekezet. Az 1788-ban felszentelt, késő barokk stílusú épület a közösség első kőtemploma, története során pedig harmadik istentiszteleti helye. Az évfordulóra készülve megtörtént a szószékoltár és az orgonaszekrény helyreállítása, illetve régi pompájában tündöklő a Jézust a Gecsemáné-kertben ábrázoló oltárkép is.

Az ünnepi istentiszteleten Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke hirdette Isten igéjét. A liturgiában Smidélusz András helyi lelkész mellett Kiss Miklós győr-mosoni esperes, valamint Jankovits Béla nyugalmazott esperes, korábbi kajárpéci lelkész működött közre.

A meghívón szereplő ige (Zsolt 90,1) alapján a püspök arról beszélt: minden templom arról tesz bizonyosságot, hogy az Űr az örökkévaló hajlék. Ő jelent oltalmat életünk viharaiban.

A közgyűlésen Smidélusz András képzőszállítási segítségével ismertette az egyházközség és a templom történetét, majd a gitársuli tanulóival közösen ifjúsági éneket adott elő. Ezek után köszöntőt mondott dr. Smidélusz László egyházkerületi másodfelügyelő, Rátz András egyházmegyei felügyelő és Kiss Miklós esperes is. Laki György, a község polgármestere kiemelte az összefogás fontosságát, amelyre a mindössze húsz hét alatt elkészült épület is felhívja a hívek figyelmét. Jankovits Béla az emlékezés jelentőségét hangsúlyozta, hozzátéve a tanulságot: múlt nélkül nincs jövő.

Végül Szemerei János püspök szolt, megragadva az alkalmat arra, hogy a település szülöttének, Vikár Tibor helytörténésznek átadja az egyházkerület Gyurázz Ferenc-díját, mellyel a példamutató pedagógusok munkáját ismerik el.

Az ünnepséget szeretetvendégség követte a helyi művelődési házban, majd az érdeklődők Vikár Tibor vezetésével megtekinthették a Kajárpéc történetét bemutató kiállítást.

■ AM

ADÁMI MÁRIA FELVÉTELE

A világ legszebb városa

Azzal vádolhatna a kedves olvasó, hogy nagyon elfogult vagyok, amikor azt írom, hogy számomra a világ legszebb városa Budapest. Vállalom az elfogultság ódiúmat, mert nagyon szeretem Budapestet, nekem, a „vidéki magyarnak” ez a város sokkal többet jelent, mint egy elragadó turisztikai látványosság, mint a csodálatos, Dunára nyíló panoráma.

Szeretem a város nyüzsgését, füstös illatát, különös hangulatát, a benne lüktető életet. Szeretem így is: rengeteg lepukkant bérpalotájával, felöltetlenül elhanyagolt, összekaszólt utcáival, a romkocsmák titkaival, mert ennek ellenére szép, és mindig tartogat meglepetéseket.

Eljátszadoztam a gondolattal: ha úgy egyszer hirtelenjében – s adja Isten mihamarabb – Bécshez, Prágához hasonlóan megrázná magát, felébredne Csipkerózsika-álmából, és tökéletesen megújulna, megszépülne, akkor új szint, új életet kapva tárulkozna páratlan szépségével a világ felé, és valóban méltó lenne a „Donaukőnigin” (a Duna királynője) névre. Akkor lehet, hogy nem Pest lenne a kis Párizs, hanem Párizst neveznék a Szajna-parti Budapestnek.

Szépség ide vagy oda, az utóbbi időben egy nagyon szomorú dolog aggaszt a főváros életével kapcsolatban. Nevezetesen az úton-útfélen megjelenő, egyre súlyosabb, egyre látványosabb durvaság, agresszivitás, az egyre keményebb bűnözés. Mintha az emberekből kifogyott volna mindenfajta türelem, jókedv, humorérzék, a természetes udvariasság, az a kis jóindulat, előzékenység, amely jobbá, könnyebbé teszi szürke mindennapjainkat. Döbbenet nézem

például a közlekedésben megnyilvánuló hol verbális, hol tettleges durvaságot, azt az alpári, nyomdafestéket nem tűrő stílust, amellyel egy-egy ifjú izomagy – egy-két pofon kíséretében – letámadja a „vétkest”, főleg, ha az védtelen nő vagy magatehetetlen öreg. S az emberek, mintha mi se történné, hirtelen más irányba bámulnak, vagy valamit dűnnyögve odébbállnak.

Szeretek, jobban mondva: ez idáig nagyon szerettem gyalog róni a város utcáit éjjel-nappal, de nemcsak ott, ahol turistáknak szánt látványosság és biztonság van. A gond újabban az, hogy egyes helyeken egyre kevésbé érzem magam biztonságban, s egyre kevésbé van kedvem előre nem látható, veszélyes kalandokba bocsátkozni önfeléd sétáimon. És egyre több az ilyen hely. Azon sem csodálkozom, hogy hétről hétre borzalmasabbnál borzalmasabb bűnügyi hírek érkeznek. Hol egy szerencsétlen hajléktalant ütnek agyon szórakozásból „fiatalemberek”, hol magatehetetlen öregek pénzét, életét rabolják el hallatlan brutalitással, hol tizenhárom éves gyereket rugdosnak félholtra fényes nappal a XVII. kerületi Népkertben, hol a villamoson támadnak meg valakit mindenki szeme láttára.

A legborzasztóbb a szeptember 25-én történt soroksári gyilkosság volt. Kardos Krisztina, harminchat éves, életvidám édesanya esett áldozatául valami kimondhatatlan, állati kegyetlenséggel elkövetett gyalázatos gyilkosságnak. S történt ez öt-hatszáz méterre az áldozat házától, egy békés, biztonságos polgári negyedben, a 21. század szép Budapestjén.

Nem tudok és nem akarok egyszerűen napirendre térni az eset fölött. Hiába minden miniszteri ígértet a kéthetes megoldásról, sem két hét, sem három, sem két hónap, sem két év alatt nincsen megoldva a tisztességes emberek biztonsága. Hat nappal a borzalmas történetek után a Magyar Távirati Irodánál megjelent a hivatalos rendőri nyilatkozat, melynél nagyobb butaságot ritkán olvastam, s nevetni tudnék, ha nem egy tragédiáról lenne szó. A következő áll a nyilatkozatban: „A hat napja elkövetett soroksári emberölés kivételével a fővárosban az idén ismertélt vált minden emberölés elkövetőjét felderítette a BRFK.”

Ez aztán „meg van mondva”, ettől megnyugodhat Kardos Krisztina férje, kislánya, az egész környék, sőt a főváros minden lakója. Nekem mégis az az aggályom, problémám – és gondolom, minden normális emberé –, hogy ha például idős édesanyámat, feleségemet, védtelen gyermekemet megölték vagy megbecstelenítették az „elkövetők”, a „fiatalemberek”, akkor mit érek én azzal, hogy „felderítették” a kedves bűnöző személyazonosságát? Ez vajon visszahozza szeretteimet, visszaadja az ő életüket, épségüket? Esetleg befizethetnek az elkövetők számára egy svájci kirándulásra a vizsgálati idő négy éve alatt? Ne unatkozzanak idehaza a vizsgálati fogságban... Vigasztal ilyen esetben valakit az egyre jobb statisztika, még ha igaz is? Pótolja az árván maradt kisfiú számára az édesanyát, a férj számára a szeretőt társat? A járőrözési statisztika semmit sem javít, ha a baj téged, személyesen téged érint.

Soha ne add fel! – Partnerkapcsolati találkozó Brazíliában című írásában (EvÉlet, szeptember 29., 7. o.) Cselovszkyné dr. Tarr Klára arról számolt be, hogy a magyarországi roma és nem roma bűnözés eltörlül amellelt, ami Brazíliában, egyáltalán Dél-Amerika országaiban „farkastörvényként” működik. Ez biztos így igaz, de ezt abban a pillanatban nem így érzed, ha a tragédia téged személyesen érint. Kérdezem én, hogyan éreznek a meggyilkolt huszonéves rendőrlány, Bándy Kata szülei, a megvert tizenhárom éves gyerek édesanyja, a kirabolt, megcsonkított, megbecstelenített idős áldozatok szerettei? Kardos Krisztina férje csak ennyit mondott a kőkemény valóságáról: „Nem kívánom senkinek, hogy átélje ezt a borzalmat. Mintha négy-öt napig a pokolban lett volna a lelkem, úgy, hogy közben élek, és megpróbálok visszajönni a fényre a kisfiam miatt.”

Hány embernek kell még ezután megjárnia a poklot? Hány meg hány tisztességes, szerencsétlen embernek kell szadista gyilkosok áldozatává válnia, hogy valami igazán hatékony közbiztonság megteremtődjék? Egy tény: minél istentelenebbé válik a világ, annál elvetemültebbé, gonoszabbá lesz az ember. Isten nélkül egyre jobban erősödnek, egyre fejlettebbé, kegyetlenebbé válnak a bűn struktúrái.

Mi lesz ebben a gyönyörű szép városban, országban gyermekeink, unokáink jövőjével, ha mi nem teszünk valamit, ha bezárkózunk félelmünk, önzésünk szűk világába? Ha nem érdekel a köz sorsa, a másik ember?

Nincsen pontos receptem, nin-

ÉGTÁJOLÓ

csen kielégítő jó válaszem, de azt tudom, hogy legelsősorban le kell döntenünk a hallgatás falát, le kell győznünk félelmünket, kényelmünket, és sokkal, de sokkal jobban oda kell figyelni egymásra. Odafigyelni és vigyázni egymás életére, testi épségére, biztonságára; törődni – a szó legnevesebb értelmében – egymással. Mert az összetartó közösség óriási erő, csodákra képes! A jövőt, jövőnket illetően jobban szeretném azt olvasni a BRFK jelentésében, hogy a tündérszép Budapest nem követte el egyetlen emberölést sem, mert olyan erős a közösség visszatartó ereje, a rendőrség jelenléte és hatékonysága, hogy a bűnözők örökre elköltöztek.

A világ legszebb városa Budapest, de szeretném, ha néhány év múlva azt is leírhatnám anélkül, hogy túlzásnak hatna: a világ legbiztonságosabb, legtisztább, legélhetőbb városa a mi gyönyörű, páratlan Budapestünk.

Adorjani Dezső Zoltán püspök Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

A Ford ment, a VW jött

Zavartalan a tanyagondnoki ellátás

► Megoldódott a tanyagondnoki szolgálat problémája Nyíregyházán, megszűnt a bokortanyákban élő idős emberek ellátását veszélyeztető bizonytalanság. Szeptemberben szolgálatba állt a Joób Olivér Gondozó és Rehabilitációs Szeretetintézmény kötelékében az a Volkswagen Transporter, mely ezentúl Kosina András tanyagondnok munkaeszköze lesz. Ezzel egyidejűleg – eleget téve a Nyírségi Többcélú Önkormányzati Társulás (Nyitöt) társulási tanácsa határozatának – a gyülekezet átadta az eddig használt Ford Transzítot a nyíregyházi önkormányzatnak...

TÖTH-KOCSIS HENRIETTA FELVÉTELE

Mint ez év februárjában kétszer is beszámoltunk róla lapunkban (*Ide a slusszkulcsot!*, február 10., 7. o.; *Egyelőre maradhat a slusszkulcs*, február 17., 4. o.), veszélybe került a tanyagondnoki szolgálat fenntartása a szabolcsi megyeszékhelyet övező bokortanyákban, mert a Nyitöt váratlanul határozati úton kérte a szolgálatban használt gépkocsi leadását.

Téli írásaink részletesen feltárták a Joób Olivér Gondozó és Rehabilitációs Szeretetintézmény, illetve fenntartója, a kertvárosi evangélikus gyülekezet álláspontját a jogilag sem egyértelmű helyzetről. Utóbb pedig arról tudósítottunk, hogy a Nyitöt társulási tanácsa a téli krízishelyzetre való tekintettel úgy döntött, a slusszkulcs átadásával várják meg, amíg az egyháznak, illetve a fenntartó gyülekezetnek módjában lesz új gépkocsit a szolgálat rendelkezésére bocsátani.

Noha Laborcz Géza igazgató lelkes a Gondviselőbe vetett erős hitel már februárban, az ezzel kapcsolatos első presbiteri ülés után egyértelműen biztosított bennünket, hogy „meg fogjuk oldani”, az újabb fordulatra mostanáig várnunk kellett.

A belső egyeztetések azonnal megkezdődtek, igyekeztünk mihamarabb megoldást találni a kialakult helyzetre, hogy továbbra is gondoskodhassunk a ránk bízott idős emberekről – tekint vissza most Laborcz Géza. – Először az a gondolatunk támadt, hogy visszatérítendő támogatást kérünk az egyház országos központjától. Az erről kezdeményezett beszélgetések azonban Fabiny Tamás püspök úrral egy másik lehetőséget rajzoltak eléink: azt, hogy német testvéreink segítségét kérjük.

A Martin-Luther-Bund (Luther Márton Szövetség) az Egyesült Német Evangélikus Egyház (VELKD) segítség-szervezeteként hosszú idő óta támogatja a közép-európai diaszpórát. A szétszórtságban élő kicsiny evangélikus közösségekhez partnerszervezetek és magánszemélyek adományait juttatják el tiszteletre méltó módszerességgel, aprólékosan kidolgozott célok megvalósításának támogatására.

Már 2010-ben jelezték a szövetség munkatársai, hogy legközelebb ide szánják a támogatást, erre készülve dolgoztuk ki a *Kenyér és remény* elnevezésű projektet *Sulyok Anna* lelkipásterrel Bátortereny és Szűpatak evangélikus gyülekezetének meg erősítésére, a nehéz helyzetbe került emberek gondjainak enyhítésére –

fűzi tovább a történetet Cselovszkyné dr. Tarr Klára, az MEE Ökumenikus és Külügyi Osztályának vezetője. – A gondosan előkészített projektben kenyérsztási akciók, gyülekezeti munkatárs képzésének támogatása, nyári gyermektáborok szerepeltek egy tanyagondnoki szolgálatot megalapozó gépkocsi beszerzése mellett. Szinte egyszerre állt elő azonban az a helyzet, hogy az anyagi nehézségek miatt most nincs mód egyházunkban új diakóniai szolgáltatások indítására, és hogy komoly veszélybe került a tanyagondnoki gépkocsi elvesztése miatt egy már kiépített, jól működő szolgálat léte Nyíregyházán.

Ebből azonban csak gondolatban könnyű kihozni a megoldást, hogy a *Kenyér és remény* projekt keretében a nógrádi lankák helyett fusson az a német eurókból megvásárolt kocsi a nyírségi homokon a bokortanyák között. A valóságban a projekt alapos átdolgozására és az érintettek érdekeit szem előtt tartó egyeztetésre volt szükség.

A projekt módosításával előtérbe kerülhetett a Luther Márton Szövetségnek az a szándéka, hogy támogatásuk révén együttműködés alakuljon ki egy nagyobb és egy kisebb gyülekezet között. A nyíregyháza-kertvárosi közösség így mentorálja a bátonytereny-szűpataki gyülekezetet, annál is inkább, mert a kertvárosiak már valóban komoly tapasztalatra tettek szert a gyermekek táboroztatásában is. Itt minden oldalról fontos a szolidaritás jelenlétének meg tapasztalása – hangsúlyozta Cselovszkyné dr. Tarr Klára.

A projekt ebben a formában a fenntarthatóság szempontjának is jobban megfelel, s bár új autó megvásárlására gondolni sem lehetett, kiderült, a közbeszerzés módját ad arra is, hogy a célokat és a lehetőségeket ésszerűen hangolja össze. Napok alatt megtalálták a 48 ezer kilométert futott, kétéves VW Transportert, és a szükséges hatósági engedélyeket is megszerezték, a helyzethez igazítva módosították a működési engedélyt. Így ismét jöhet a tél, a téli krízis: a Nyíregyháza környéki huszonhét bokortanya idős, magányos lakói bizton számíthatnak a tanyagondnok és egyházuk gondoskodására.

A történet lezárásaként a Fordot is leadták: a kocsival érkező dolgozót a Nyitöt munkaszervezeténél a megyeszékhely polgármesteri hivatalához irányították...

■ VESZPRÉMI ERZSÉBET

Négy az egyben

Interjú Kovács Viktor egyetemi lelkésszel, zenésszel, konferenciaszervezővel

► Ökumenikus, angol nyelvű konferenciát tartottak *Hit és egység Közép-Európában* címmel október 11–13. között Budapesten a visegrádi négyek országaiból érkezett fiatalok részvételével. A rendezvény ünnepélyes megnyitójának a Parlament adott helyet. Az alulról induló ifjúsági mozgalom mellé sok prominens egyházi személyiség is odaállt – mondta Kovács Viktor, az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) beosztott lelkésze, számos keresztény ifjúsági projekt lelkes hajtómotorja. Mint a konferencia tisztagú szervezőbizottságának egyetlen evangélikus képviselőjét kérdeztem a kezdeményezés eszméiről, céljairól és jövőjéről.

– A nemzetközi és felekezeti közötti találkozó református kezdeményezésre jött létre. Mi volt az elindítója?

– Egy kőszá mondat, amely dr. Krasznai Andrea református lelkész nő fülét megütötte, és amely arról szólt, milyen jó volna, ha az egyházak valóban együtt tudnának működni. Ez akár banalitásnak is tűnhet, de tekintve az eddigi papírízű, „tessék-lássék” együttműködések, érthető, hogy mélysége van. Magam is átérzem a (s)óhajt, talán ezért is kerültem a szervezőgárdába.

– Kiket találhatunk még a „kemény magban”?

– Andreán, a főszervezőn és rajtam kívül három ortodox lányt az Ortodox Ifjúsági Szövetségtől: Kaulics Irént, Sinka Borbálát és Imrényi Zsófiát. Fialovszky Dóra katolikus részről, Bartha Ákos és Hegedűs János a Baár–Madas Református Gimnáziumból, Feldmájer Máté és Huszár András pedig a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségétől – Mazsihisz – érkezett a csapatba.

– Hogyan fogtak az ötlet megvalósításához?

– Andrea minden egyházat hivatalosan megkeresett, és kereste a metszéspontokat is, az együttműködés lehetőségeit. Aztán mi tízen csapatépítő tréningen vettünk részt Nágcson (*község Somogy megyében* – K. A.) Zichy László pszichológus, fizikus jóvoltából, aki a történelmi Zichy család leszármazottja, így saját örökségeként mutathatta meg nekünk a helyi Zichy-kastélyt, ahol egy pszichológiai tréningközpontot próbál létrehozni.

A hétvégén hamar megnyíltunk egymásnak nemcsak „teológiai szempontból”, hanem személyes életünket tekintve is. Érdekes, hogy az ember egy jó közösségben milyen könnyen

más, miben új a Hit és egység Közép-Európában?

– A konferencia nem a hivatalos, hanem a tényleges együttműködést szorgalmazza, és nemcsak szakmai, hanem – elsősorban – személyes alapon szerveztük. Itt valóban találkozhatnak egymással a résztvevők, a szó eredeti és közvetlen értelmében.

– Milyen programok várták a földrajzilag négyfelől, felekezetiileg még több irányból érkezetteket?

– A konferenciát a sok összekovácsoló, színes és nem mellesleg a visegrádi négyek történeti összetartozását hangsúlyozó és feltáró program mellett – például hajózás az egykori királytalálkozó helyszínére, Visegrádra, várjáték, lovagi torna, reneszánsz ebéd, piknik a Mátyás-templom előtt – elsősorban workshopok köre építettük. Előkerült az európai identitás krízise, a mai egyházi problémák köre, a cigánykérdés és még számtalan aktuális téma. Evangélikus részről Szemerei János püspök állt a találkozó mellé mint fővédnök. Workshopot tartott dr. Fabiny Tamás püspök, dr. Kodácsy-Simon Eszter, az EHE Gyakorlati Tanácskének oktatója, Bakay Péter országos cigánymissziós referens, Zaharia Júlia teológushallgató és jómagam. És olyan előadókkal is büszkélkedhetünk, mint Jelenits István piarista szerzetes tanár vagy a konferenciát megnyitó Arseniosz Kardamákisz ortodox egyházi vezető.

– Az Ön workshopja miről szólt?

– Hatvan perc alatt heten – két szlovák ortodox teológushallgató, egy cseh zsidó fiú, egy lengyel evan-

veszélyei. Nagyon izgalmas és tanulmányos beszélgetés volt!

– Mire jutottak?

– Talán illik is a tolerancia évéhez a tanulság: az egység nem jelenti a határok elmosását – harmonikus

NYÁRAI GERZSON FELVÉTELE

együttélést jelent úgy, hogy mindenki megtartja a saját identitását. Ezt mi a három nap alatt – ha csak százan is – megvalósítottuk. Ez lehet az első lépés.

– Merre?

– A nemzetközi és felekezeti közötti ellentétek megszüntetésének irányába. Azt is megállapítottuk például a konferencián szerzett – mondhatom így – barátokkal, hogy a környező országokban tömegesen jelentkező nagyfokú nacionalizmus is egyfajta vallási pótlék. Személyes kapcsolatok kialakításával ezek a félelemből fakadó reakciók – amelyek az ismeretlen negatívumok tételezéséből adódnak – egykettőre feloldhatók, ezt most már saját tapasztalatból állíthatom.

– Hát a következő lépés?

– Reménység szerint évről évre más-más V4 ország lesz a konferencia házigazdája, jövőre Szlovákia. A csehek példaadók lehetnek: már most összefogtak, és ökumenikus konferenciára készülnek odahaza. Náluk ugye érdekes, hogy nincs kimondottan protestáns egyház: huszíták meg Cseh Testvérek vannak. A Mazsihisz kilátásba helyezte, hogy vendégül látna bennünket szarvasi üdülőjében jövő áprilisban egy rövidebb lélegzetű találkozó erejéig.

A magyar szervezőbizottság úgy tervezi, hogy hamarosan a gyakorlatban is megmutatja a hitbéli egységet: karácsony előtt ökumenikus ételosztást szeretnénk tartani valahol vidéken. Ezenkívül meghívást kaptam a 2014-es „lengyel Szélrózsára”, amelyet nemzetközi zivé szeretnének tenni. Nagy örömmel vállalom a szolgálatot. És persze várjuk a visszajelzéseket!

■ KINYIK ANITA

felül tud kerekedni a másikkal való különbözőségeken, és mennyire az „egyre” fókuszál. Ehhez kell a közös ügy, amely a mi esetünkben: az Úristen dicsőségének szolgálata. A hétvégét követően hetente összeültünk egyeztetésre a konferencia tartalmi részleteit és a kivitelezés szempontjait megbeszélve.

– Számos ökumenikus kezdeményezés látott már napvilágot. Miben

gélius lány, egy magyar katolikus lány és mi, Portik Ágnes projektársammal, aki a kelenföldi evangélikus gyülekezet tagja – megpróbáltuk felrajzolni Európa térképét, rajta a felekezeti megosztást bejelölni, majd megsaccolni a számarányokat, végül elgondolkodni azon, miért mutathat ma ilyen mintázatot a térkép, és a különböző felekezeteknek vajon mik az erősségei, gyengeségei, lehetőségei és

LUTHER ÉS WESLEY – EGY 16. ÉS EGY 18. SZÁZADI REFORMÁTOR

Teológia az üdvbizonyosság fényében

Evangelikus–methodista tudományos konferencia hittudományi egyetemünkön

► A reformáció hónapjában rendhagyó teológiai konferenciának adott helyet az Evangelikus Hittudományi Egyetem. Az intézmény két – a ma-ga korában egyaránt nagy hatása – reformátor alakját, tanítását helyezte a középpontba. Ahogy Szabó Lajos rektor bevezetőjében elmondta, *Csernák István* methodista szuperintendenstől jött az ötlet, hogy a rég-óta testvéri kapcsolatokat ápoló evangelikus és methodista egyház tudományos konferencia keretében cseréljen eszmét hitről, tanításuk közös gyökereiről. S a kezdeményezés azonnal kedvező fogadtatásra talált, hiszen a methodista lelkészjelöltek hosszú évek óta az Evangelikus Hittudományi Egyetemen szereznek diplomát, az evangelikus teológusok pedig rendszeres előadói a methodista találkozóknak, így időszerűvé vált, hogy a tudomány területén folytatódjon a párbeszéd. Három évvel ez-előtt a Kálvin-év eseményeihez kapcsolódva a methodista mozgalom kálvinista gyökereit vizsgálta egy konferencia kálvinista teológusok segítségével, míg most a lutheránus gyökereket, kapcsolódási pontokat állították a középpontba az evangelikus és methodista teológusok. Bár a két reformátor kapcsolata nyilvánvalóan csak egyoldalú lehetett – emlékeztetett Csernák István –, hiszen *John Wesley* (1703–1791) majd két-száz évvel később élt, mint *Luther* (1483–1546), a két egyház mégis ta-nulhat egymástól, teológiai és kegyességi hagyományaik máig ösztönöz-hetik egymást, és segíthetik az evangélium hirdetésének megújítását.

Az Evangelikus Hittudományi Egye-tem és a Magyarországi Methodista Egyház mellett a konferencia tár-szervezője a Wesley Teológiai Szövet-ség volt, amely olyan kisegyházakat, szervezeteket egyesít, melyek John Wesley teológiai örökségét ápolják. A wesleyánus tagegyházak történe-te arra emlékeztet bennünket, hogy a reformáció nem befejezett tény, nem olyan kiemelkedő történelmi esemény, amelyet időről időre fel-idézhetünk, esetleg újragondolha-tunk, hanem folytonosan zajló folya-mat. S a kereszténység igazi formá-jának keresése, a Szentírás értelme-zése és tisztaságának megtalálása minden korban felszínre hoz újabb és újabb kegyességi mozgalmakat, ame-lyekkel szemben az egyedül helyes protestáns magatartás a megértés és a párbeszédre való nyitottság lehet.

Előrehaladni a megszentelődés útján

A konferencia első előadója *Manfred Marquardt* methodista teológus volt, a reutlingeni methodista szeminárium rendszeresteológia-tanára, egy idő-ben igazgatója is, számos egyháztör-téneti és teológiai munka szerzője. A német professzor bevezetőben sze-mélyes kötődéséről szólt. Lutheránus teológusoktól tanult Tübingenben, lutheránus konzulens vezette dokto-ri kutatásait, ezért lélekben épp annyira lutheránus, mint methodista. Örömet fejezte ki amiatt, hogy – bár a protestáns egyházak között is hosszú éveken át az egymás iránti

meg nem értés, az egymás állás-pontja iránti közömbösség uralkodott – az utóbbi évtizedekben elindult a párbeszéd, és ez a testvéri kapcsola-tok megerősödését hozta. „A protes-táns teológia párbeszéd nélkül nem lehet sikeres” – vallja a professzor.

Előadásában a 16. századi Luther Márton és a 18. századi John Wesley tanításának közös sarokpontját, az Isten által munkált üdvösség tanítását vette szemügyre. A konferencia során többen is kitértek a két reformátor életének párhuzamaira. Marquardt professzor is nagy jelentőséget tulajdonított annak a ténynek, hogy mind-ketten már nem igazán fiatalon – har-mincas éveik derekán –, hosszú tanu-

lás és buzgó keresztény élet után tapasztalták meg saját igyekezetük elégtelenségét s végül Isten érdemte-lenül adott kegyelmét.

Nem véletlen, hogy Wesley erről

Idézetek John Wesley naplójából

„Este nagyon kelletlenül mentem el egy társaságba az Aldersgate utcába, ahol valaki *Luther Római levélhez* írott magyarázatából az elsőszót olvas-ta fel. Háromnegyed kilenc körül, amint éppen azt írta le, Isten munkája milyen változást idéz elő a szíven a Krisztusban való hit által, szívemet szo-kratlan módon átmelegedni éreztem. Úgy éreztem, hogy rábízta magam Krisztusra, és egyedül csak Krisztusra üdvösségem tekintetében: és bizo-nyosságot nyertem arra nézve, hogy minden bűnömet, az én bűneimet el-vette, és megszabadított a bűn és halál törvényétől.”

John Wesley prédikációja az egyetemes lelkeletről

„Én nem merészelem tehát ráerőltetni senki másra a magam istentiszte-leti szokását. Hiszem, hogy az az igazán ősi és apostoli. Az én hitem azon-ban nem törvény más számára. Akivel tehát egy akarok lenni szeretetben, attól nem azt kérdezem: »Az én egyházamhoz tartozol-e? Az én gyüleke-zetemhez? Az egyházi kormányzás ugyanolyan formáját és ugyanazon egy-házi tisztségviselőket fogadod-e el, mint én? Csatlakozol-e ahhoz az imád-sághoz, amely által én imádom Istent?« [...] Hagyjuk e dolgokat várni: ha szükséges, találunk rá módot, hogy beszéljünk róluk. Az egyetlen kérdé-sem jelenleg ez: »Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad?«”

az élményéről írva fontosnak tartot-ta megjegyezni: az Aldersgate utcai közösség esti alkalmán Luther *Római levélhez* írt előszavát olvasták éppen. Az a rész, amely a szív megváltozá-sát taglalta a Krisztusba vetett hit ál-tal, sokéves gyötrődéstől és kételytől szabadította meg, s elindította az evangélium hirdetésének örömteli útján. Bár a lelki vívódások élete vé-géig elkísérték, teológiai látása egy-re határozottabb formát öltött, s ha lényeges pontokban nem tért is el a reformáció főáramától, egyéni színe-zetet öltött.

Wesley nem hallgatta el, hogy né-hány ponton elégedetlen volt Luther megállapításaival: nemcsak a hit ál-tali megigazolást, de a hit általi meg-szentelődést is hirdette. Lutherhez hasonló szenvedélyességgel támad-ta azokat, akik Luther tanításának központi elemét abszolutizálták, és a hit általi megigazolást hirdetve mindenfajta jó cselekedetet elvetet-tek. Wesley azáltal lett kor egyik meghatározó alakjává, hogy az Isten kegyelméből megigazult ember fel-adatává tette, hogy élete során a megszentelődés útján előrehalad-jon, Isten jóságára jó cselekedettel vá-laszoljon, és felebarátja iránti szere-tete valós cselekedetekben nyilvánul-jon meg. A szeretet által munkálko-dó hit tette társadalomformáló erő-vé a metodizmust az ipari forradalom Angliájában és számos más helyen.

Új impulzusok

Wolfgang Breul evangelikus egyház-történész, teológus, a mainzi Johan-nes Gutenberg Egyetem professzora a hallei pietizmus nagy alakjáról, *August Hermann Franckéről* tartott elő-adást, aki mintegy félúton Luther és Wesley között sajátos kapcsot képe-zett a reformáció áramlatai között. Az egyedül hit által elnyerhető üdvösség hangsúlyozásával Luther teológiájá-ban háttérbe szorult a keresztény ember életgyakorlata. A német pie-tizmus viszont épp az életgyakorlat megújítását igyekezett elérni, s ezzel tudott nagy hatást gyakorolni a meg-újulásra vágyó 18. századi anglikánok-ra, köztük John Wesleyre is. Francke cselekvő, kora társadalmi problémá-ira, igényeire nyitott, teológiai tudás-sal és mély kegyességgel felvértezett férfiként kivételes hatást gyakorolt a német társadalomra. Reformgondo-latai a német fejedelemségeken túl Európa több államában, az észak-amerikai gyarmatokon is visszhang-ra találtak, és új impulzusokat adtak a protestáns kereszténységnek.

Mikesy András fiatal evangelikus teológus *Luther Római levélhez* írt be-vezetőjének angol fordítását vetette össze a német eredetivel. Luthernek e jelentős teológiai munkája összekö-tő kapocs a reformáció lutheri és an-gol ága között, mely nemcsak Wesley-re gyakorolt mély hatást, hanem már korábban a fordítóra, *Matthew Tin-dalra* is, akit „az angol Lutherként” emlegetnek. Az előadásból érdekes adalékokat kapott a hallgatóság arra nézve, hogyan terjedt a reformáció ta-nítása országról országra.

Tindal a fordítást csak királyi enge-déllyel kezdhette volna meg, erre azonban nem volt remény, ezért Né-metországba utazott, és ott készült el művével. Ő is, mint a korban minden-ki más, meglehetősen szabadon bánt a „nyersanyaggal”, a fordítás során ma-gyarázott is olvasóinak, több helyen szemléletes képekkel egészítette ki Lu-ther mondanivalóját. Szóhasznála-

tával, azzal, amit kihagyott vagy hoz-zátett, továbbgondolta Luther teoló-giáját. S hozzátehetjük: ez a megter-mékenyítő párbeszéd, folytonos köl-csönhatás tartotta mozgásban a refor-mációt évszázadokon át.

Közügyggyé lett a hit

Délután két fiatal methodista teológus szőtte tovább a konferencia témáját. *Khaled A. László* methodista lelkész, egyháztörténész Wesley életének egy eseménydús évéről, 1738-ról be-szélt, mely egész életére kiható vál-tozásokat hozott. Az érdekes törté-neti párhuzamok révén az a benyo-más erősödhetett a hallgatóságban, hogy a reformáció nem egyes kiemel-kedő, rendkívüli képességű emberek ügye volt, hanem egész Európát, széles társadalmi rétegeket lázba hozó mozgalom. A keresztény hit kérdései kikerültek a templomok, kolostorok falai közül, és közügyggyé váltak. Luther és Wesley egyaránt so-kat tett azért, hogy ez így lehetett.

Khaled A. László előadása elején emlékeztetett arra, hogy a náci Német-ország bukása után Luther angliai „rehabilitációját” két methodista teoló-gus végezte el, akik sok hasonlóságot láttak Luther és Wesley között. Mind-ketten lelki, imádkozó alkatok voltak, páli, ágostoni élményeket éltek át („toronyélmény”), másokért éltek, egyszerűsége törekedtek, és szegények maradtak. Nem állt távol tőlük a hu-mor, és örömeik a szószerék volt.

Érdekes távlatot adott Luther és Wesley páros arcképének a magyar-orzági kitekintés. Ugyanabban az évben, amikor Wesley pályafutása

A KÉPEK FORRÁSA: WIKIMEDIA

döntő fordulatot vett, egy magyaror-szági lelkész Németországból kért segítséget egy könyv kiadásához. Ne-vezetesen *Johann Arndt Igaz keresz-ténység* című munkáját készültek ki-adni, amely a megélt kereszténység egyik fontos alapműve. Ugyanazt hir-dette, mint amit Wesley is tanítása kö-zéppontjába állított. Mindaz, ami Angliában történt, az európai ke-reszténység nagy áramlataihoz illesz-kedett. Ahogy Khaled László fogalma-zott, a methodista mozgalom, mint egy kohó, olvasztotta magába az anglikán, puritán és pietista kegyességet. Elő-adásában a jelenlévők hallhattak a me-todizmus és a lutheri irányzat legköz-vetlenebb kapcsolatairól: Wesley már említett „megtéréséről”, németorszá-gi utazásáról, a herrnhuti testvérkö-zösségben szerzett élményeiről és hallei látogatásáról.

Olvasni kötelező

Kovács Zoltán methodista lelkész, teo-lógus Wesley és a Szentírás kapcsola-táról beszélt a methodisták körében élő mítoszok fényében. Wesley előszere-ttel nevezte magát „egy könyv em-berének”, aki mindenben a Szent-írást tartotta a zsinórmértéknek. Kö-

vetői ezért gyakran minden más könyv olvasását feleslegesnek tartot-ták a Biblián kívül – holott Wesley könyvtárában ott volt kora minden is-mert szépirodalmi és tudományos munkája az ókortól kezdve, s e gazdag könyvtárat mérhetetlen szorgalommal használta is. A hasznos könyvek tanul-mányozását a prédikátorok számára is kötelezővé tette, s napi öt óra olva-sást írt elő számukra.

A methodista káté elegendőnek tartja a Szentírás ismeretét az üdvös-séghez, de Wesley gyakran citált apokrif iratokat is. A reformáció kö-zéppontba állította a Szentírást, ame-lyet minden kérdésben megkérdője-lezhetetlen tekintélynek tartott. Wes-ley azonban korának, a felvilágoso-dásnak is gyermeke volt, s a tapasz-talat, a józan ész és a hagyomány szű-rőjét is felhasználta egy-egy kérdés megválaszolásához.

A mítoszok közelebb hozzák a múlt ködében felsejlő alakokat, de sokszor nehezítik is a tisztánlátást. Azonban nem kell, hogy elbátortala-nítsa a kutatót, ha az igazság kevés-bé látványos a vártnál.

Kölcsönösen formáló találkozások

Az előadásokat hallgatva az a benyo-más erősödhetett a jelenlévőkben – s ezt Csernák István zárszavában meg is fogalmazta –, hogy a methodista ta-nításban igazából nem volt semmi, ami korábban meg ne fogalmazódott vol-na. A Szentírás igazságai hol rejtve, hol nyíltan mindig is ott éltek az egyház-ban, a reformáció csak felszínre hoz-ta őket, s az egyes irányzatok előtér-be állították egyik vagy másik elemét. A konferencia végén a rövid „kerekasz-tal-beszélgetés” egyik megválaszolat-lan kérdése maradt, hogy miközben Luther kétségtelenül nagy hatást gya-korolt Wesleyre, vajon a metodiz-mus hatott-e a lutheranizmusra.

Talán ez a tanácskozás is példát szolgáltat arra, hogy minden találko-zás, akár gyülekezeti keretben, akár – mint ez alkalommal – tudományos eszmecsere során történik, kölcsön-ösen formál bennünket. Mindig ta-nulhatunk egymástól, és biztató, hogy van mondanivalónk egymás számára. Nyomós érv kell, hogy valaki egy napsütéses őszi délutánt egy tudomá-nyos konferencián töltsön – mondta Szabó Lajos rektor. A kölcsönös érdek-lődés szolgáltathatta ezt az érvet, hi-szen a konferencia öt előadását szép-számú hallgatóság kísérte figyelemmel.

A hajthatatlan, szenvedélyes Lu-ther talán nem nyújtott volna kezét a gondolatait továbbfűző John Wes-leynek. A mások meggyőződését tisztelettel hallgató, bár nem kevés-bé hajthatatlan Wesley valószínűleg igen. Az utókor nem véletlenül állít-ja egymás mellé e két reformátort. Mindketten a viták tüzeiben tudtak igazán szenvedélyesen és hatásosan érvelni, életüket szüntelen tanítással, írással töltötték. Tépelődő alkatuk tettekrezsésséggel párosult, s nem fu-tamodtak meg a harcok elől.

Leginkább azonban abban hason-lít egymásra Luther és Wesley, hogy a teológiát nem önmagáért művelték. A teológiai igazságok keresése és a Szentírás igazi értelmének kutatása gyakorlati célt szolgált, amelynek az ember és Isten kapcsolatában kellett kifejtenie hatását. Tanításuk máig ins-piráló, elevenbe ható, mind az egy-ház, mind a keresztény ember szemé-lyes élete számára.

■ DR. LAKATOS JUDIT

Gyermekszáj által szerzett dicséret

Kilencedik alkalommal tartották meg múlt szombaton az országos korál-énekelési versenyt az Alberti Evangélikus Általános Iskolában, amely néhány hete az intézményt újrarendítő lelkész, *Roszík Mihály* nevét viseli. A diákok három korcsoportban vetélkedtek, mindenki öt kötelező és egy szabadon választott énekeskönyvi énekkel készült.

Hinné az ember, hogy a korálének-
lés mint műfaj ma már nem divatos a fiatalok körében, ám ezúttal a legkisebbektől a legnagyobbakig mindenki lelkesen és nagy átéssel énekelte a gyakran reformáció korabeli dallamokat. Igazzá vált *Buday Zsolt* bényei lelkész áhítatának *Máté evangéliumából* idézett zárósora: „Gyermekek és csecsemők szája által szerzett dicséretet”. (Mt 21,16)

A Roszík Mihály Általános Iskola igazgatója, *Mányi Sándorné* köszöntőbeszédében hangsúlyozta: minden résztvevő győztes, hiszen olyan hang adottságokkal bír, amelyek nem mindenkinek adatnak meg. Így a *Bárdossy Tiborné* nyugalmazott irsai pedagógus, Buday Zsolt lelkész és e sorok karvezető-zenetanár írója alkotta zsűrinek nem volt könnyű dolga az értékelésnél, hiszen valóban jobbnál jobb énekesek mutatkoztak be a délelőtti folyamán.

Az alkalom szép momentuma volt, hogy a versenyzők – csatlakozva egyházunk zenei bizottságának felhívásához – a korálstáfa keretében együttesen énekeltek el énekeskönyvünk 364. számú, *Öröm van nálad...* kezdetű énekét.

■ BREBOVSZKY KLÁRA

Közös korálének-lés

HIRDETÉSEK

Meghívó könyvbemutatóra

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány, a Corvina Kiadó, a Luther Kiadó és a Magyarországi Evangélikus Egyház tisztelettel meghívja az *Ámos Imre és a 20. század – kortárs összművészeti kiállítás* című album ünnepélyes bemutatójára. A kötetet bemutatja: *Fabiny Tamás* evangélikus püspök. Zenei megnyitó: *Dés László* és a *Szent Efrém Férfikar*. Helyszín: Budapest, Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga. Időpont: október 27., vasárnap 16 óra.

Meghívó lemezbemutatóra

Szvorák Katalin és *Kudlik Júlia* lemezbemutató hangversenye lesz a budavári evangélikus templomban október 20-án, vasárnap 19.30-kor. Köszöntőt mond: *Döbrentey Ildikó*. A rendezvény ingyenes!

Jókai Anna szavai a *Szeretettel* című albumhoz: „Két, megszenvedett tisztaságú lélek ajándéka. A kicsorduló szeretet: szóban és énekben. A szeretet Istentől árad, és az emberi Én kelyhe fogadja magába. Töltekezzünk belőle, és osszuk meg a szomszárjakkal.”

Zuglói zenés esték

Zuglói zenés esték az evangélikus templomban (1147 Bp., Lőcsei út 32.) október 20-án, vasárnap 18 órakor. „Adj nekik, Uram, örök nyugodalmat.” Énekel a Mandák kórus. Műsoron: *Wolfgang Amadeus Mozart: Requiem*. Közreműködik: *Jánoshegyi Anna* – szoprán, *Tímár Tímea* – alt, *Magyaróvári Viktor* – tenor, *Lettner Zsolt* – basszus, *ApOrchestra* zenekar. Vezényel: *dr. Balás István*.

A belépés díjtalan, adományait a sorozat fenntartására szívesen fogadjuk!

Meghívó ünnepi istentiszteletre

„Az Én házatam imádság házána nevezik...” (Mt 21,13)

Szeretettel meghívjuk a dunaföldvári evangélikus templom megépülésének 110. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepi istentiszteletre (október 20-án, vasárnap 10 órakor) és azt követő hangversenyünkre (15 órára) az evangélikus templomba (Dunaföldvár, Templom utca 36.).

Közreműködnek: *Faragó Dóra* (gitár, ének), *Kőbányai Ágnes* (fuvola), *Perémi Erzsébet* (orgona), *Bodolai Péter* (orgona), *Bodolai György* (ének, orgona). A hangversenyre a belépés díjtalan. Erős vár a mi Istenünk!

Önként és dalolva

72 óra kompromisszum nélkül

► Több mint nyolcezen vágta neki idén a hatodik alkalommal önkéntes munkára hívogató, *72 óra kompromisszum nélkül* című akciónak. Az ország nyolcvanhat településén háromszázötven szociális, ökológiai, illetve fejlesztő projektben működtek közre a főként középiskolás fiatalok. A 72 órát ismét a három történelmi egyház ifjúsági bizottsága és az Ökumenikus Ifjúsági Alapítvány szervezte az ökumené, önkéntesség és önzetlenség jegyében. Idén először – október 10. és 13. között – a Petőfi rádióban, illetve tévéképernyőn az M2 Gyerekhíradójában, no és persze a Facebook közösségi portálon is folyamatosan hírt adtak az önkéntesség örömeiről.

Szemerei János püspök köszönt a vizivárosi megnyitón

A pestszentlőrinci Sztahlo Gábor evangélikus iskola egyik – képünkön látható – csapata Pestszentimrén a Borostyán Szociális Otthon kerítését festette át

A budapesti Víziváros szívében tartott megnyitón a köz érdekében érdekek nélkül végzett munkáról egyházunk képviselőjeként *Szemerei János* püspök mondta el gondolatait. Katolikus részről *Palánki Ferenc*, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Ifjúsági Bizottságának elnöke, a Magyarországi Református Egyház képviselőjében pedig *Tarr Zoltán* zsinati tanácsos szólalt fel, majd meg is áldották a seprűt, gereblyét vagy festékesflakont ragadókat. Felszólalt még *Kiss Norbert* ifjúsáért és sportkapcsolatokért felelős helyettes államtitkár az Emberi Erőforrások Minisztériumából, *Bodó Márton* az Oktatáskutató és -fejlesztő Intézet-től, valamint az akció főkoordinátora, *Jakab Rita* is.

A 72 óra elsősorban a gyakorlathoz szól, lássuk hát, hol végeztek szolgálatot a lelkes önkéntesek! Igen szép feladat jutott például azoknak, akik az Ördögárok utcai *Sarepta Budai Evangélikus Szeretothonba* mentek időseknek segíteni. Természetesen más szociális intézmények is tárt kapukkal várták az önkénteseket, ahogyan a megszépülésre vágyó iskolák, óvodák is.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat fotópályázatát hirdetett a szegénység témájában. A termésből vasárnap egy napos, *Kiáltás* címmel ellátott kiállítást is tartottak.

De nem csak a budapestiek voltak serények, nagyvárosok, kis községek is kivették a részüket a munkából. Például Alsópáhokon, Balassagyarmaton, Csornán, Csurgón, Gyönkön, Szolnokon, Sümegen, Szekszárdon, Szegeden, Tarjánban, Veszprém-ben, Vácott, sőt az ugyancsak ebben a három napban 72 órázó Csehországban (Planá, Plzeňský Kraj) is – ahová szintén toboroztak magyar önkénteseket – jártak a kezek-lábak kompromisszum nélkül, vidáman, az Úr dicsőségére!

■ – KANYIKA –

Domony híres szülöttére emlékeztek

Szülőfalujában, a Galga-völgyi Domony községben leleplezték az evangélikus *Huszárik Zoltán* Balázs Béla-díjas, érdemes művész, posztumusz Kossuth-díjas filmrendező bronz mellszobrát. *Monori Sebestyén* szobrászművész alkotása a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készülhetett el. A portré ünnepélyes leleplezésére a film-művész halálának harminckettedik évfordulóját megelőző napon, múlt vasárnap került sor, mikor is a domonyi

kultúrház hivatalosan is felvette a Huszárik Zoltán Művelődési Ház nevet. A helyi önkormányzat és a Huszárik Zoltán Alapítvány közös megemlékezésén beszédet mondott *Doncsev András*, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára, *Vécsey László* országgyűlési képviselő (Fidesz), valamint *Tantó Csaba*, Domony polgármestere, aki Huszárik Zoltánt idézve a filmköltő szülőházának emléktáblájára írt mon-

dattal fejezte be ünnepi beszédét: „Az ember legalább egy lábnyomot akar hagyni maga után, nem többet.” *Huszárik Kata* színművésznő, mint a Huszárik Zoltán Alapítvány egyik alapítója, abbéli reményét is kifejezte, hogy a domonyi kultúrház, illetve a szülőház – amelynek emlék- és alkotóházzá alakítását tervezi az alapítvány – a jövőben egyfajta művelődési „menedékházzá” válhat.

■ MÁTIS LILLA

HORVÁTH ADRIENNE FELVÉTELE

Jetzt – dann aber

Budavár és St. Sebald harminc éve testvérgyülekezetek

► A szeretet himnuszának két kifejezését írtuk németül arra a tükörrre, amelyet a Budavári Evangélikus Egyházközség nevében a nürnbergi St. Sebald gyülekezet delegációjának ajándékoztunk testvércapcsolatunk harmincadik évfordulója alkalmából. „Jetzt – dann aber” – most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről színre. A keresztyén közösségek ebben a kettősségben élnek, még akkor is, ha a múltira emlékeznek, a jelennek örülnek, és a jövőt tervezgetik.

Az ajándék tükörben épp a testvérgyülekezet lelkésze látható...

Harminc év – 1983-ban magyar egyházi delegáció járt Nürnbergben, s dr. Nagy Gyula püspök a gyönyörű, gótikus St. Sebald-templomban prédikált. Ebből fejlődött ki aztán a testvérgyülekezeti kapcsolat, majd – értelemszerűen – a rendszerváltást követően elevenedett meg. Sokféle találkozás, kirándulás, közös tábor jellemezte az együttműködést. Olykor nagyon eleven volt a kapcsolat, máskor kicsit alábbhagyott a lendület.

A két gyülekezet által az ezredfordulón kötött szerződés hatalmas előrelépésnek számított. Ebben hangsúlyossá vált az, hogy mi, budaváriak nem gyámot, anyagi támogatót keresünk a gazdagabb német gyülekezet partnerségében, hanem kölcsönösen segítjük egymást, és elsősorban a lelki kapcsolatra tesszük a hangsúlyt. Mi tanultunk a nürnbergiektől – s az onnan hozott hűsvét hajnali feltámadásliturgia ma már országosan ismert. Ők tanultak tőlünk, mert az itt folyó ifjúsági munka az ottaniak számára is jelentett inspirációt. Több szemé-

lyes barátság, sőt még házasság is alakult a jól működő testvér-gyülekezeti kapcsolatból.

Most októberben azonban a harminc évért adtunk hálát a budavári egyházközségben. Német részről olyan testvérek is érkeztek, akik évekként elzöldültek voltak aktívak a kapcsolat építésében, de ma már nem Nürnbergben élnek. De olyanok is, akik a jövőt tudják majd képviselni. A színes, gyülekezeti találkozásokat magába foglaló program részletes ismertetésétől most eltekintek, csak néhány epizódot elevenítek fel.

Szombaton egy mini-organakoncert után a résztvevők megtekinthették azt a fotókiállítást, amelyet az elmúlt évek találkozóinak fényképeiből készített Solyom Anikó másodfőügyelő, aki elkötelezett ápolója a testvérgyülekezeti kapcsolatnak. Arcok és emlékek elevenednek fel a képeken, de nem azért, hogy emberekre emlékezzünk vagy figyeljünk, hanem azért, hogy embereken keresztül az Istennek

adjunk hálát a találkozásokért, az emlényekért, a lelki épülésért.

Október első vasárnapja gyülekeztünkben hagyományosan a betakarítási hálaadó nap, amikor azon túl, hogy az oltárterben csodálatos hálaadó asztal készül, a kerek házassági évfordulójukat ünneplő testvéreket is áldásban részesítjük. Az ünneplő párok az oltárhoz járultak személyes áldásra; köztük volt a vasárnap igehirdetője és a német delegáció vezetője, Gerhard Schorr lelkész is, aki feleségével, Heidemarie-val ebben az évben ünnepelte negyvenedik házassági évfordulóját. Megható volt, hogy a testvérgyülekezet lelképásztora és felesége a mi templomunkban kér megerősítő áldást.

Az igehirdető is a hálaadás fontosságáról beszélt, arról, hogy a hálaadásához különleges szem, jézusi látás szükséges. Így adtunk tehát hálát a harminc év ajándékaiért és azért, hogy ez a testvércapcsolat él, és egymás hite által mindig erősödhetünk.

■ BENCE IMRE budavári lelkész

Tudományt éltető tradíció

► Emlékkonferenciát rendeztek Szalay Sándor magfizikus (1909–1987) tiszteletére október 11-én a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban. A tudománytörténet kiemelkedő alakja, akadémikus, a hazai magfizikai kutatás megteremtője, a Magyar Tudományos Akadémia debreceni Atommagkutató Intézetének (Atomki) alapítója egykor maga is kossuthos diák volt, az intézmény pedig híven ápolja emlékét: páros években fizikaversenyt, páratlan években pedig konferenciát rendeznek tiszteletére. A Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumnak ez a régi hagyománya különösen felértékelődik akkor, amikor általánossá lett az a felismerés, hogy a diákok elfordulnak a természettudományoktól, a tanárutánpótlásban egyre riasztóbb tendenciák mutatkoznak.

„Meggyőződés, hogy a tudomány szakmákra, szakterületekre való felosztása az osztályozó emberi elme ugyan szükségszerű, de mesterséges terméke. A természet nem ismeri az ilyen szakosítást” – vallotta Szalay Sándor; s ezt a meggyőződését osztotta meg a rendezvényen nagyszámú hallgatóságával egykori kollégája, dr. Kovács Ádám is. Az Atomki nyugalmazott főmunkatár-

sa – ugyancsak kossuthos öregdiák – , aki a Kárpát-medence közeteinek korviszonyait tárta fel, a rendezvény fővédnökeként így fogalmazott: „Általam is fontosnak tekintett érték, hogy az iskola őrzi azoknak a volt tanítványoknak az emlékét, akik olyat tettek, ami lényeges, tartós, előremutató változásokat eredményezett. Szalay Sándor itt, ebben az iskolában kapta az indít-

atást. Az édesapja ugyanis fizikatanár volt, ő bejárta a szertárba, segített elkészíteni azokat a fantasztikus szemléltető- és kísérleti eszközöket, amelyek semmivel sem maradtak el a professzionális taneszköztárakérmékeitől. De Szalay azt is vallotta, hogy minden költséges műszernél többet ér a kutatói invenció, egy jó ötlet!”

Kovács Ádám Miért jó kutatonak lenni? című előadásában számos érvet sorakoztatott fel a természettudomány művelése mellett, amely elégtelülést nyújtó alkotómunka. A kisgyermeket a „miért?” kérdés izgatja. Hogy a felnőtt is megőrizze ezt a kíváncsiságot, abban az oktatásnak is jelentős szerep jut.

Az emlékkonferencia programja tanulókísérletek bemutatásával kezdődött, amiből egyebek mellett az is kitűnhetett, hogy a fizika, kémia, biológia tantárgy oktatása itt a mindennapokban is megfelelő figyelmet kap. Majd az iskola két végzős diákja – Ibolya Alexandra és Esztergomi Ádám – ismertette előadásában Szalay Sándor életét és munkásságát.

A gimnázium falán elhelyezett emléktábla megkoszorúzása előtt és után további előadások hangzottak el: Zombori Ottó, az Uránia Csillagvizsgáló nyugalmazott igazgatója Magyarok égen és földön címmel, dr. Szabó György fizikus Együttműködés a tudományban, tudomány az együttműködésben témában tartott órát, végül Stonawski Tamás, az Eötvös Loránd Tudományegyetem doktorjelöltje zárta a programot egy figyelemre méltó ajánlattal: Vidd haza a tudományt!

■ – VESI –

Szentlélekkel töltekezni

► Előadás, gyermekprogram, képzőművészeti kiállítás, egyházzenei hangverseny, hálaadó istentisztelet, agapé és színelőadás. Színes program várta a látogatókat, akik elfogadták a Budapest-Kelenföldi Evangélikus Egyházközség meghívását az október 11–13-ai hétvégén. A vendéglátó közösség hálát adhatott nyolcvanöt éves templomáért.

Már az első világháború idején foglalkoztatta a kelenföldi híveket a templomépítés gondolata, de ez a viharos időszak nem kedvezett az építkezésnek. Szüts Gábor lelkész vezetésével a közösség mégis bízott az isteni csoda megvalósulásában, és – bár a csoda váratott magára – 1926. szeptember végén letették az alapkövet, majd két év múlva, 1928. október 21-én Raffay Sándor püspök felszentelhetette a Schulek János tervei alapján készült templomot.

A közös kórus karnagya Bence Gábor volt...

Évek óta hagyomány, hogy egész hétvégét szentelnek a templom „születésnapjának” megünneplésére. A kerek évfordulóra a testvérgyülekezetekből érkeztek látogatók: a herttoniemi (Helsinki) gyülekezet ének-kara Kirsi Lemponen karnagy vezetésével, Markku Rautiainen igazgató lelkész és felesége, valamint Sepsiszentgyörgyről Zelenák József és családja.

A hétvégét dr. Blázy Árpád lelkész indította el a különböző helyről érkezett testvérek közös beszélgetésével, majd dr. Reuss András teológiai tanár Reformáció és kultúra címmel tartott nyitóelőadást.

Másnap délelőtt a legkisebbeket a sikeres nyári hittantábor szervezőcsapata várta, és a népszerű tábori induló mellett fényképnézegetés is segítette az emlékek felidézését. Kézműves-foglalkozáson minden gyermek kalapot készíthetett, amely szakasztott olyan lett, mint a tábor „nagy alakjának”, doktor Szósznek a fejfedője.

Szombat délután Olescher Tamás képzőművész Parabolák, tekerécsképek és oltárok című kiállítását Zászkaliczky Zsuzsanna művészettörténész nyitotta meg. A kiállítás a következő néhány hétben még megtekinthető a tanácsteremben. Este a ke-

lenföldi ének- és zenekar, valamint a herttoniemi ének-kar közös egyházzenei hangversenyén J. L. Bach, H. Klemetti és F. Schubert művei szóla-

ltak meg Bence Gábor vezetésével, Zelenák József igehirdetéssel szolgált. A vasárnap délelőtti istentisztelet nem csak a születésnap miatt bizonyult ünnepnek. Markku Rautiainen igehirdetése után egy mosolygós lánykának, Eszternek a keresztlőjére is sor került. A finn vendégkórus korálfeldolgozásokkal tette emlékeztessé az alkalmat. A nem mindennapi hosszúságú szertartás liturgiai szolgálatát Blázy Árpád, Zelenák József, Blázy Árpádné és Gáncs Tamás igazgató lelkész végezte. Újbuda önkormányzata részéről dr. Hoffmann Tamás polgármester is megjelent, aki – a testvérgyülekezetek képviselőivel együtt – köszöntötte a gyülekezetet. A finn Szózat és a magyar Himnusz elénekelésével záruló esemény után bőségesen terített asztalok várták a testi táplálékra éhezőket. A hétvége utolsó eseménye a gyü-

lekezet színjátéskörének előadása volt. Az Ikszkör nevet viselő amatőr társulat A. P. Csehov Három nővér című drámáját adta elő Papp Dóra rendezésében. Érett, helyenként profinak is beillő játékkuk, a dráma mély mondanivalóját sok-sok humorral színező előadásuk nagy sikert aratott a közönség körében. (November 16-án 19 órakor ugyanitt újra előadják a színdarabot, így aki tartalmas és egyben szórakoztató estére vágyik, ne hagyja ki ezt a lehetőséget!)

Habár viharosan indult a kelenföldi templom élete, az Úristen a tenger nyi vész közepette mégis megsegítette a gyülekezetet. A szent hajlék – akárcsak a többi templom – a múltban mindenkit befogadott, ám az elmúlt néhány hónap békétlenségei azt mutatják, talán még nagyobb szükség van itt Isten Szentlelkének munkájára, mint valaha. Azért, hogy végre igaz legyen: békességben megférhet itt bármilyen felekezeti keresztény, bármilyen egészségi állapotú és bármilyen életkorú ember. Akkor nem hiába készül majd el a templomlift sem, és bátran mondhatják a kelenföldi testvérek: „Öregek, ifjak, jöjjetek! / Mind, kik hordoztok terheket! / Mind, akik békét kívántok!” (EÉ 288,1)

■ ECSEDI KLÁRA

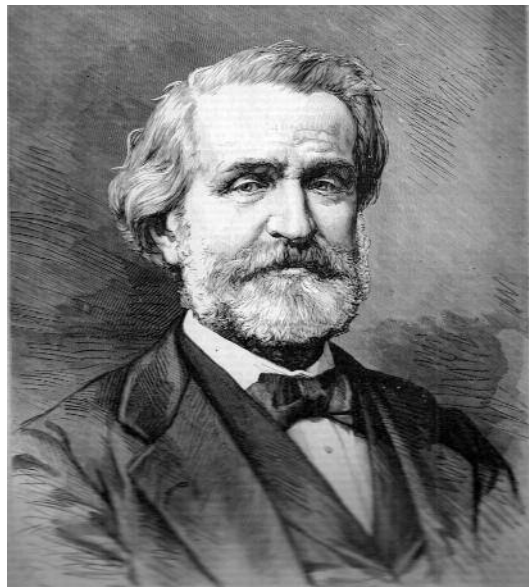
...a herttoniemi énekkart Kirsi Lemponen vezényelte

Szakrális és profán

Giuseppe Verdi bicentenáriuma

► A Giuseppe Verdi nevet hallva szinte mindenkinek az opera műfaja jut eszébe, azonban tudjuk-e, hogy az olasz mester orgonistaként kezdte pályafutását?

Verdi 1813. október 9-én vagy 10-én született a lombardiai Le Roncoléban. Mivel szülei a közeli Busseto városában kocsmárosként dolgoztak, a fiúcskát is magukkal vitték, és itt ka-

FORRÁS: WIKIMÉDIA

pott rendszeres zenei képzést. Amint az nagy művészekkel gyakorta meg-esik, megbukott a felvételijén, nem vették fel a milánói konzervatórium-ba, így magánúton tanult tovább, s mellette karmesterként működött.

Bussetóba való visszatérése után, 1836-ban kinevezték a Filharmóniai Társaság igazgatójává, és átvette az orgonista állást is. Feleségül vette mecénásának lányát. 1838-ban visszaköltözött Milánóba, és ontotta magából az operákat, összesen huszonnyolcat.

Előbb két kisgyermeke, majd 1840-ben felesége is meghalt, Verdi össze-tört. Ekkor elfordult a vígopera mű-fajától, csak utolsó operájában, a Falstaffban tért vissza hozzá.

1842-ben bemutatott Nabuccójá-nak rabszolgakórusa hatására a meg-születő olasz egység, a risorgimento vezéregéniségevé kiáltották ki (ne-vének kezdőbetűiből falfeliratot al-kottak: Vittorio Emanuele Re d'Ita-lia = Viktor Emánuel, Olaszország ki-rálya). Verdi pályája egyre maga-sabbra ívelt, még akkor is, ha elsőre nem minden műve aratott sikert. Hosszabb szünet után keletkezett két utolsó operája egyedülálló ösze-foglalása művészetének. 1901. janu-ár 27-én halt meg Milánóban.

Verdit aligha nevezhetjük szakrá-lis zeneszerzőnek; de ha jobban megnézzük, bibliai-vallási témájú művei csodálatos keretbe foglalják művészetét. A Nabucco a Bibliából merítette témáját; talán maga Ver-di is úgy gondolta, hogy a Requiem megírásával teszi le a lantot hatvan-egy évesen; végül a két kései opera után írt Quattro pezzi sacrali, a Négy egyházi énekkel – melyet 1898-ban mutattak be – fejezte be a kom-ponálást.

Verdi nem habozott összekap-csolni a vallásost a profánnal, szerin-te a művészetnek egyetlen célja van: „A zenében is, mint a szerelemben, csak őszintének szabad lennünk.”

Az első áttörő sikert hozó Nabuc-cóban Verdi – Rossini Mózeséből vé-ve a mintát – bibliai témát is válasz-tott: a zsidók élete a babiloni fogság idején, Kr. e. 587–586-ban, II. Nabu-kodonozor babilóniai király korában.

A 18. század végén Mozart Koroná-zási miséjével és Requiemjével elkez-dődött egy tendencia, amely a 19.

században egyre erősödött: német területeken a templomokból polgári környezetbe, a hangversenytermekbe került a „szent zene”. Bár Verdi az olasz zene legfőbb mestereként egyházi műveiben Luigi Cherubini és Gioachi-no Rossini örökségéhez nyúlt vissza, a német tradíció s egyben általános európai zenei hagyomány az ő szak-rális zenéjében is érezttette hatását.

1868-ban meghalt Rossini. Halála-nak első évfordulójára Verdi az or-szág tizenkét legelismertebb zene-szerzőjét bízta meg egy rekviem különböző téte-leinek megírásával, s a ti-zenharmadik tételt, a Libera mét ő maga vál-lalta. Bár mindenki elké-szült határidőre, a „Ros-sini-rekviemet” sosem adták elő. Verdi Libera me tétele azonban a nagy Requiem kiindu-lópontja lett.

1873 májusában meg-halt az író Alessandro Manzoni, aki Verdivel a risorgimento lelkes el-kötelezettjeként került kapcsolatba. Az első év-fordulón Milánóban a

– Hans von Bülow kriti-

kus szavaival élve – „pompás szín-paddá alakított” Szent Márk-temp-lomban a szerző vezényletével mutat-ták be a darabot. A Requiem képies-sége, drámája magával ragadó: a há-romszor visszatérő Dies irae óriási hirtelenséggel kitörő viharként tör-ránk; a Mors stupebit basszusszóló-nál tátongó szakadék táru a szemünk elé; a Libera me tételben kézzelfog-ható a végítélettől való rettegés.

Senki sem gondolta volna, hogy a Requiem – s pláne a két utolsó ope-ra – után azok librettistája, Arrigo Bo-ito még egy egyházi műsorozatot is kicsal a mesterből. 1888-ban Adolfo Crescentini kiadott egy „enigmatikus skálát” (szokatlan hangközökből fel-épített hangsort), hogy kortársai meg-harmonizálják. Verdi és Boito együttesen láttak neki a feladatnak, s közben élcelődtek. Verdi: „Gondo-lom, a skála alá lehetne tenni egy szó-veget, mondjuk az Ave Mariát. [...] Így talán bízhatok benne, hogy halá-lom után szentté avatnak.” Boito: „Igen sok Ave Mariára lenne szüksé-ge, hogy Őszentsége (a pápa) megboc-sássa magának Jago (az Otello go-nosz férfi főhőse) Credóját.” Verdi: „A főbűnös, akinek e miatt a Credo mi-att meg kell bocsátani, ön. A legke-vesebb, amit ezért tennie kéne, hogy ír egy négyrészes katolikus credót Palestrina stílusában.”

És Palestrina művészte tényleg nagy szerepet játszott Verdi újjá-éledt egyházi zenéjében. A Laudi al-la Vergine Mariát – Dante Paradi-csomából néhány vers megzenésíté-sét – pár hónappal az Ave Maria előtt írta, s nagymértékben a 16. századi polifóniát hallhatjuk belőle. Palestri-na stílusa ismerhető fel a Stabat Materben, Jacopo da Todi szekven-ciájában is. A negyedik darabhoz, a Te Deumhoz Verdi hiába keresett megfelelő zenei előképet, így saját utat választott megírásához.

A szerző sosem tekintette egysé-gnek a négy művet, és együttes kiadá-sukhoz is csak vonakodva járult hoz-zá, mivel az Ave Mariát csupán me-chanikus ujjgyakorlatnak tartotta. A mégis egységes kompozíció az életpálya méltó lezárása. És ugyan Verdit nem avatták szentté, de ez ta-lán hozzájárult lelki üdvéhez.

■ HALÁSZ-TÁBORSZKY GYÖRGYI

A J Á N D É K

T. PINTÉR KÁROLY FELVÉTELE

Országos evangélizáció a Deák téren

► Folytatás az 1. oldalról

Az egyház egyik fontos feladata, a le-kigondozás szempontjából gondol-kodott el a kegyelem gyógyító hatá-sáról Ribár János nyugalmazott espe-res. Laczki János orosháza-szentetor-nyai lelkész azt a kérdést feszegette, hogy meddig tarthat a kegyelem. Hasonlóképp a határmezsgyék kuta-tásába kezdett Gerőfiné dr. Brebovsz-ky Éva Deák téri lelkész, aki a kegye-lem-től csak egy betűben különböző, de egészen más asszociációs bázissal bíró fegyelem szót hozta vizsgálódá-sainak körébe.

Egészen speciális aspektusból, így a szülés-születés szempontjából ér-telmezhetők a „kegyelem” fogalmát azok, akik a dr. Tolnay Lajos vezet-te szekciót választották. A szülész-nőgyógyász súlyos demográfiai ada-tokat és nem kevésbé súlyos keresz-tény orvosi dilemmákat osztott meg hallgatóságával.

Nem csak evangélikus szekcióve-zetőkkel lehetett találkozni a Deák téri gyülekezeti központ, illetőleg a szomszédos gimnázium helyisége-iben. Saját megtérésének történetét tárta a hallgatóság elé a Vámos Bé-la felvidéki református lelkipásztor-al érkezett Cséfalvay Tamás. A templomban pedig Cseri Kálmán a közönségből érkezett kérdésre – a többi között – a bibliaolvasás öt fá-zisát magyarázta el.

A sok izgalmas eszmecsere után a kegyelem szó mégis a cigány testvé-rek egyórás éneklése és bizonyágté-tele során vált érthetővé, láthatóvá, hallhatóvá.

Az „evangelikus ebéd” után Bakay

Péter országos cigánymissziós refe-rens vezetésével érkeztek egyházunk missziós pásztorai és pásztoroltjai. Együtt álltak meg az oltártérben. Többen közülük (cigánymissziósok és cigány missziósok) a munka és a ta-nulás örömeiről és nehézségeiről beszéltek.

Óvári Péter Tamásiban szolgáló lelkész humort sem nélkülözve szólt személyes tapasztalatairól. Mint mondta, ő ugyan egyébként nem dohányzik, és kávé sem iszik, ellen-ben mióta az egyik helyi cigány csa-lád rendszeres látogatója lett, cigaret-tafüstöt szív, és kávézik is. Mert ezt – állította – csak így lehet...

Karl Jánosné Csepregi Erzsébetnek gyerekkorába nyúlik vissza a ci-gánysággal való kapcsolata. Sár-szentlőrincen nőtt fel, ahová aztán – lelkészként – visszatért szolgálni. Hasonló visszatérésről számolt be a szarvasi Jónás Jánosné (Kriszti), aki miután megismerte az Urat, le-érettségizett, és tanítói végzettséget szerzett, majd visszament az övéi közé egy olyan iskolába, ahol nyolc-va-n százalék a cigány gyerekek ará-nya. Most a kormány által indított romastratégiai program egyik koor-dinátora.

Románné Bolba Márta józsefváro-si lelkész arról a most kibontakozó projektről számolt be, amelyet Da-ni Eszter református cigánymissziós lelkésszel indítottak el. Laczki János lelkész arról biztosította a hallgató-ságot, hogy „Isten országában a ku-tyából is lesz szalonna!”

Felszólalt még az éneklés közben roma testvéreit lelkesen átkaroló Czöndör István balatonboglári lelkész

is, „szórványos tapasztalatait” is-mertetvén Somogyvámosról, továb-bá a felkaroltak: a most már nem csak földi értelemben gyümölcs-ter-mesztő Oláh Csaba és az épp érett-ségire készülő Rózsa Sándor Gö-rögcszállásról. Hallhattuk még Farkas Norbertet, a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium diákját és Sza-bó Andrásné (becenévén Lambada Marit) Sárszentlőrincről. Végül Ba-logy Tibor roma képzőművész bizo-nyította be, hogy a kézügyességen túl más talentumokkal is bír: az Angyali üdvözlés című dalt énekelt el, majd mondott is pár valóban szívhez szó-ló szót.

Az országos evangélizációt kö-zös – felekezeti hovatartozástól elte-kintő, testvériségre koncentráló – úr-vacsoravétel zárta. Előtte az ígét dr. Fabiny Tamás püspök hirdette a nap igéjére – „Kegyelemből van üd-vösségetek a hit által” (Ef 2,8) – épít-kezve. Az Északi Egyházkerület lel-készi vezetője a grátisz szó mai mar-ketinges értelmének szegényességé-re világított rá: az ingyen szón ma egészen mást értünk, mint amit a ke-gyelem szava, evangélikus biblikus örökségünk, a grácia jelent.

A kegyelem gyermekének érdek, érdem mit sem ér. Ha létezik földhöz-ragadt ember – vélekedett a püspök –, akkor mi, keresztények mondhat-juk: „mennyehezragadt emberek” va-gyunk. Az óembert bele kell fojta-nunk a keresztység vizébe – radikali-zálta mondandóját Fabiny Tamás. Csak így sarjadhat hit, így lehet ha-lálból élet. Ehhez pedig csak Jézus Krisztuson át vezet az út.

■ KINYIK ANITA

Kegyelem – újjászületés címmel hívogatott izgalmasnak ígérkező szekció-beszélgetésre Vámos Béla református lelkipásztor és az őt kísérő Cséfalvay Tamás gyülekezeti tag. Nem teológiai előadással, hanem őszinte, egysze-rű bizonyágtétellel készültek. Tán még az újjászületés szó sem hangzott el, annyira egyszerű, gyakorlatias volt bizonyágtételük.

Az önző, a másik felé megnyílni nem tudó élet ellehetetleníti a szol-gálatot, a terméketlen szolgálat, a másikban bajt kereső magatartás pe-dig agresszívvá tesz. Mint ahogy a sátánista zenébe történő belegabalyo-dás is, ami ráadásul könnyen a másik gyűlöletéhez, rasszizmushoz vezet, de mindenképpen magából kifordult, Istenhez és emberhez méltatlan, üres, sehova sem vivő, sőt romboló életvitelbe.

Az őszinte feltárulkozás, a tiszta, szelíd szó, a gyökeresen megválto-zott életéről szóló beszámolók, amelyek határozottan Istenre, kegyel-mére, csodálatos munkájára mutattak, megtették hatásukat. A hallga-tók bizalommal kérdeztek, mondták el a családjukban jelentkező nehé-zségeket, és kaphattak bátorító tanácsokat.

Jó döntés volt eljönni a mai napra – kezdte bizonyágtételét Vámos Béla. Jó döntés volt mindenki számára elmenni az általa vezetett szek-cióba – mondhattam az együttlét végén mindazokkal, akik részesei le-hettek Isten szabadító munkájának.

■ BAKAY PÉTER

A Deák téri oltár előtt Györfi Mihály és Cseri Kálmán

V O L T E Z A N A P

Minden kegyelem

Minden kegyelem az életemben! – ez a kijelentés már régóta a sajátom, de állandó „frissítésre” szorul, miként gyakran használt számítógépes programjaim. A tegnapi hitből és meggyőződésből ma már nem lehet megélni, de mindenkor késznek kell lennünk a számadásra, ha megkérdeznék a bennünk élő reménységről. Így amikor lapunk főszerkesztője körkérdest intézett az országos evangélikáció néhány résztvevőjéhez a személyes hatásokról – mit is jelent számomra ez a nap, milyen ajándékot kaptam –, röviden szólva csak azt mondhatom: megerősített meggyőződésemben, hogy valóban helyesen hiszem és gondolom, *minden kegyelem az életemben!*

Ez a tapasztalat nem csak a sajátom, hiszen a biznyságtévők fellege veszik körül bennünket, ezért most csak *Túróczy Zoltán* „háromszoros” püspökünk egyik 1949-ben megjelent biznyságtételére utalok, mert az ő százhuszadik születésnapját éppen a közeljövőben ünnepelhetjük. *Csak kegyelem* című írásának végén így vall, s e szavai az enyémmé is lettek a konfirmációm óta eltelt fél évszázad során: „Én mindennap kimondhatatlan szükségét érzem és mindennap csodálatos boldog örömmel mondogatom magamnak újra és újra: az én Istenem csak kegyelem, semmi más, csak kegyelem! Minden útja kegyelem! A Golgotha útja is kegyelem! Az én üdvösségem felé vezető útja is kegyelem! Csak kegyelem! Áldassék örökön-örökké ezért a hihetetlen kegyelemért az Ő szent neve!”

A Deák téri templomunkban október 12-én elhangzott két igehirdetésből ennek a vallomásnak az „apropókézre váltott” igazolását véltem kihallani, s szentírási igékkel alátámasztva megindokolni. *Károlinál* az év minden napjára jut egy „kegyelmes” igevers, és *Cseri Kálmán* is minden napra kínálja áhítataiban *A kegyelem harmatja* lelki áldásait!

Most tömény tanításában emlékeztetett: nem felejtette el kegyelmét az Isten! Már az *Ószövetségben* is hirdeteti az örömhírt. A mi bűneinket nem lehet emberi erőfeszítéssel jóvátenni, csak isteni kegyelemmel megbocsátani! Gondolatban vele együtt mondhattam ezt a megtapasztalást: Isten igazságos, a bűnt megbünteti, de a bűnöst nagyon szereti, és meg akarja menteni! Jézus a kereszten helyettem bűnhődött, hogy nekem békeségem legyen. Evangélikus „füllel” is

minden szavát el tudom fogadni a négyszázötven éves *Heidelbergi kátéből* idézett mondatnak: „Ügy leszek Isten előtt igazgá, hogy az én minden érdemem nélkül, egyedül az ő ingyen kegyelméből, nekem tulajdonítja és ajándékozta Krisztus tökéletes elégtételét, igazságát és szentségét, de csak úgy, ha e jótéteményeket én hívó szívvel elfogadom.”

Az igehirdető ezt is idézte *Luthernek* 1516-ban, tehát még a reformáció előtt írott egyik leveléből: „Úr Jézus, te vagy az én igazságom, én pedig a te bűnöd vagyok. Magadra vetted az enyémét, és nekem adtad a tiédet. Olyanná lettél, amilyen nem voltál, és olyanná tettél, amilyen nem voltam.” Aki ezt önmagára nézve is igaznak tekinti, az hisz (lásd Jn 3,36)!

Mi a kegyelem? – tette fel a sorsdöntő kérdést. Akik már átélhették, vele együtt válaszolhatnak: az elengedett adósság (lásd Kol 2,14)! S Isten gyermekeit e tény el nem múló, hálás örömmel tölti be, ami a kegyelem munkája bennünk.

A hallottak alapján arra a meggyőződésre jutottam, hogy ez a láthatatlan, de valóságosan jelen lévő, ingyen kegyelem tehet minket látható(bb) evangélikus keresztyénekké. De csak azokat, akik ezt Krisztusban megtapasztalhatták: „Átölelt Isten nagy kegyelme, / Méltatlanul, érdemtelen.” (ÉÉ 327) És bizony én a délutáni bibliakörben is szívesebben hallgattam volna csak az előadó lényegre törő válaszait előre, írásban megfogalmazott kérdésekre – hogy jól kihasználjuk ezt a kedvező alkalmat –, mint a konkrét kérdéseket alig-alig tartalmazó „hozzászólásokat”.

A záró „iker”-igehirdetésben *dr. Fabiny Tamás* a páli megigazulástan mélységeibe engedett bepillantást a „klasszikus” kegyelmi ige kapcsán: „...*kegyelemből van üdvösségetek a hit által...*” (Ef 2,8)

„Grátisz”, ingyen igazulunk meg Isten előtt. Idézte a hitébresztő *John Bunyan Bővölködő kegyelem* című regényéből e sorokat: „Igazságom a mennyben van, az igazságom Krisztus. És azóta békességem van Isten-nél.” Utalt a beszámolómban elhangzott egyik vallomásra: „Én a kegyelem gyermekének érzem magam!” S kijelentette, felülről irányított, azaz „mennyhezragadt” emberek vagyunk, ha Lutherhez hasonlóan Jézusban találjuk meg a kegyelmes Istent. Idézte a reformátor e toronyélményét: „Ekkor szinte a paradicsomba léptem be.”

Az evangélikus teológiát összefoglaló igehirdetésében a püspök így summázta gondolatait: Jézus érdemeért, kegyelemből állhatunk meg az ítéletben, a hit által. S emlékeztetett reformátorunk szavaira: „Az őembert bele kell fojtanunk a keresztség vizébe!”

Szükségünk van rá, hogy a hétköznapi rohanásából kiszakadva, hittestvéri közösségben, a reformáció havában is szembesüljünk egyházunk alapvető tanításaival, hogy valóban tudjuk, kiben s miért hiszünk, és erről másoknak is számot adhassunk!

A záró, „mozgó” úrvacsora részei újra átélhették e felette nagy titkot: én Krisztusban, ő pedig énbenem van. S így megerősödve, missziói lelkülettel végezhetik tanúságtételüket, hogy még sokan eljuthassanak e személyes meggyőződésre: *Minden kegyelem az életemben!*

■ GARAI ANDRÁS

Időszerű a kegyelemről beszélni – mondta nyitó igehirdetésében *Cseri Kálmán* nyugalmazott református lelkipásztor. Az országos evangélikáció idei alkalmán azonban nemcsak hallhatóvá és megérthetővé, hanem kézzel foghatóvá is vált a kegyelem.

Különösen alulnézetből. Azok számára, akik megélték, hogy valaki lehajol hozzájuk, amikor szükségük van rá. Azok számára, akik – a meleg, az oxigénhiány, a tömeg miatt vagy más okból – a saját tehetetlenségüket, gyengeségüket, rászorultságukat voltak kénytelenek megtapasztalni ezen a napon.

A kegyelem nem látványosan, hanem egészen apró dolgokban mutatkozott meg számukra. Egy segítőben, aki kinyitotta az ablakot. A szendvicsben és a kávéban. Az alsószeli asszonyok süteményében. Egy ismeretlen által jókor odanyújtott korty vízben. A tarkóra helyezett hideg borogatásban. Egy levetett pulóverben, amely legyezőül szolgált. Segítő-kész idegenekben, akik átadták a helyüket, amikor kellett. Egy mobiltelefonban, amelyen keresztül hívni lehetett a mentőket. Így néz ki a kegyelem alulnézetből.

Persze ő, aki felülről tekintett mindazokra, akik részt vettek a rendezvényen, ennél többet is látott. Látta azokat, akik lelki szomjúsággal érkeztek. Azokat, akiket megérintett az ige. Azokat, akiknek szükségük volt a közösség élményére. Azokat is, akik kinyújtották a kezüket és megnyitották a szívüket a segítségre szoruló felé, és ezáltal Isten kegyelmének hordozóivá lettek. Ő észrevette azokat a kicsi gesztusokat is, amelyeket senki más.

Isten kegyelme nem téma. Életfeltétel, létszükséglet, mint a levegő meg a víz – fogalmazott prédikációjában *Cseri Kálmán*. Olyasmi, ami nem maradhat elmelet, hanem gyakorlattá, tettek-ké válik. Nemcsak hallható, hanem megtapasztalható kell, hogy legyen. Az országos evangélikáció alkalmával is. Így lehet(ett) ajándék ez a nap. Isten ajándéka nekünk. A mi ajándékunk egymásnak.

■ ADÁMI MÁRIA

Bulival szolgáltak

► Amilyen öröndetes volt a múlt szombati evangélikáció szép számmal látni fiatalabbakat is a Deák téri templomban, olyan jóleső érzés volt fel-fedezni néhány ismerős arcot aznap este a budapesti Körcsarnokban, ahol történetesen szintén Isten kegyelméért adott elsősorban hálát egy fergeteges dicsőítő „buli”. Két világhírű keresztyén dalszerző-énekes – *Martin Smith* és *Matt Redman* – változtatta *God's Great Dance Floor* elnevezésű formációjával „Isten hatalmas táncparkettjévé” a fővárosi koncerttermet. Az ökumenikus dicsőítő estét ismét az *Ez az a nap! Szervezőiroda* rendezte, kifogástalan szakértelemmel és – óriási sikerrel.

Az evangélikus „kegyességi szókészletből” nálunk még kétségkívül hiányzó fiatalos kifejezésekre már a koncert előtt tartott sajtótájékoztatón is elhangzott magyarázat. A két muzsikusa a tékozló fiú példázatára utalva szegezett kérdést a jelenlévőkhöz: vajon a megtért fiát keblére ölelő atya házában milyen hangulatban folytatódhatott az este... Nos, a szombat esti „bulira” zsúfolásig megtelt a Körcsarnok.

A többnyire tizen-huszonévesekből álló hallgatóság a koncert első felében Martin Smith dalaival hangolódhatott istentiszteletre. A hazánkban harmadik alkalommal járt előadó – a *God's Great Dance Floor* muzsikusaival – főként a napokban megjelent második lemezének számait szólaltatta meg.

Smith, aki tizenhét éven keresztül volt a *Delirious?* formáció frontember, 2008-ban alapította meg a *Compassion Art Projektet*, melynek zenészei az elkészült lemezek teljes bevételét jótékony célra ajánlották fel, hogy azt a szegények életminőségének javítására fordítsák. Többévnnyi szünet után 2012-ben jelentette be, hogy újabb zenei projekttel tér vissza.

E helyütt talán nem árt rámutatnunk, hogy a legkiválóbb „keresztyén könnyűzenészek” (nem utolsósorban épp a karizmatikus közösségek dicsőítő csoportjaiból kinőtt muzsikuskok) tőlünk nyugatabbra a nem keresztyén közönség előtt sem ismeretlenek, dalaik nem feltétlenül rekesztődnek templomfalak közé. Fontos erre utalnunk, hiszen az ilyen – világszínvonalú – zenének nálunk is rendkívül nagy szerepük lehet abban, hogy a legfiatalabb nemzedék is utat találjon a kegyelem forrásához. Ez a mind nagyobb közönséget vonzó zenei stílus értéket hordoz, hiszen a zenén keresztül a szövegre, az ígére összpontosít. (Nem véletlen, hogy valamennyi dalnak a szövege olvasható volt – magyar fordításban is – a kivetítőkön.) S hogy ez a muzsika el tudja érni a fiatalokat, arra a mostani, lelkes budapesti közönség is ékes bizonyítékul szolgált.

A koncert második részében az angol gitáros, zeneszerző, szövegíró, Matt Redman lépett fel, szintén hatalmas sikerrel. A kétszeres Grammy-díjas előadó dalait tavaly októberi budapesti koncertje után most is ezrek énekeltek. A dicsőítő zenés áhítatra a hazai közönség mellett a szomszédos országokból is érkeztek fiatalok.

Hogy egyre többször üdvözölhetünk világhírű amerikai és angol dicsőítő előadókat Magyarországon, abban az évenkénti országos dicsőítő napok megrendezésével ismertté vált *Ez az a nap! Szervezőirodának* elévülhetetlen érdemei vannak. Alapító vezetője, az egyébként római katolikus *László Viktor* a múlt szombati koncerten jelentette be a jövő évi országos rendezvény időpontját: 2014. május 24-én ismét a budapesti sportaréna várják – felekezettől függetlenül – mindazokat, akik szeretnék megélni a keresztyének egységét, dicsőíteni Istent, közösen imádkozni nemzetünkért, halani az evangéliumot, és mindemellett szeretnének egyszerű zenei élményben részesedni. Elmondta azt is, hogy az ez év júniusában interneten elindított *Ez az a nap! Rádió* fogadtatása rendkívül kedvező, hallgatósága egyre nő, közösségi oldalukhoz pedig már száznegyvenezen (!) csatlakoztak.

Isten hatalmas táncparkettjén a budapesti koncertet a világhírű, 10 000 *Reasons* című szám zárta Redman és Smith közös előadásában (*képiünkön*). Redman 2012-es lemezének címadó kompozícióját a videómegosztó oldalon napjainkig közel tízmillióan látták, illetve hallgatták meg, és tavaly az Egyesült Államok rádióállomásai által tíz leggyakrabban sugárzott felvétel egyike volt. Aligha véletlenül. Matt Redman és Martin Smith e fenséges melódiával és dalszöveggel Budapestet is hitet tett arról, hogy Isten gyermekei számára tízezernél is több ok van a reménységre. És arról is, hogy számukra a zene nemcsak a hangok világa, hanem a felelős szolgálat terepe is egyben.

■ H. Cs. és TPK

Kálmán

ADÁMI MÁRIA FELVÉTELE

NEHEZY LÁSZLÓ FELVÉTELE

Pátkai Ervin ébresztése

Emlékszem, milyen váratlan ünnep volt a hatvanas évek második felében Amerigo Tot budapesti és tihanyi kiállítására. Kiderült, hogy Tóth Imrének született a Dunántúl egyik kis falujában, Fehérvársurgón. Több évtizedes sikeres távolléte után – Rómában élt – nem szűnő figyelem kísérte személyét és műveit. Rövidesen azt is megtudtuk, hogy korai korszakát vallásos szobrok jellemzik, ezt remek portrék követik, ruhátlan kavicsasszonyok, modern masinák, betetőzve A mag apoteóziisa című domborművel, amely a gödöllői egyetem aulájában látható.

Ilyen meglepetés volt a kivételes tehetségű Szalay Lajos is, aki argentinai és amerikai dicsőség után tért vissza szülőföldjére. Picasso nyilatkozta róla: „Ha két grafikus neve marad fenn az utókornak a 20. századból, a másik én leszek, ha csak egy, az Szalay lesz.”

Az elmúlt évben nagy költőnk, Juhász Ferenc emlékezett gyerekkori barátjára, a párizsi Hantai Simonra, a biai lángelme-festőre, a Bolyai-agyú, makacs és magányos férfin. Bizony róla is keveset tudtunk, pedig a francia fővárosban jelentős kiállításai voltak.

Hány tehetséges ember szétszóródva a nagyvilágban! Írók, festők, művészek, tudósok a senkiföldjén. Magyarországhoz való hűségük, magyarságuk megőrzése miatt. Sokszor félig elpusztult életművel.

Mikor a feledés betemeti életüket, jön egy testvéri kéz, segítő közösség, és föltámasztja őket. Ezt történt legutóbb a Párizsban élt, tragikusan fiatalon meghalt jeles szobrásszal, Pátkai Ervinnel is. Ismerősen csenghet a név: testvére, Pátkai Róbert a nagy-britanniai Egyesült Angol Nyelvű Evangelikus Egyház nyugalmazott püspöke. Bölcs beszédeit, írásait sokszor hallottuk és olvashat-

tuk idehaza is. Főleg neki köszönhető, hogy a békéscsabai evangélikus iskolában igazi otthonra talált a gazdag életmű. Az intézmény Tehetségpontja Pátkai Ervin nevét vette föl, és Távlatot kapott élet címmel tartalmas könyv jelent meg a tehetségpont gondozásában.

Elmondhatjuk – Ady szavaival –, hogy ifjú szívekben él, hazatért a lázasan teremtő művész. Remélhetjük, példaadó lesz az ifjúságnak, akinek az életművéből mindig lehet szépet és újat meríteni.

Pátkai Ervin 1937-ben született. Medgyessy Ferenc magántanítványa, az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós növendéke volt. Az 1956-os forradalom leverése után Franciaországba emigrált, ott fejezte be tanulmányait. 1961–63: díjakat nyert a Párizsi Biennálén. 1966: házasságot kötött Christiane Garaud művészettörténésszel. 1967–1978: egyéni és csoportos kiállítások, köztéri szobrok fölállításai. A Pavé-Neufnegyed rendezési terve... 1979: retrospektív tárlata. 1982: a Budapesti Tavaszi Fesztivál meghívottja. 1983: Tisztelet a szülőföldnek, Mücsarnok, Budapest. 1985: baleset következtében meghalt...

Néhány kiragadott életrajzi adat. És szomorúság, hiszen a legtermékenyebb esztendőik előtt tört ketté egy különös, tehetséges élet! Szokás ilyenkor elmondani: töredékes az életmű. Nem hiszek ebben, különösen nem Pátkai esetében. Olyan gazdag, izzó tehetséggel dolgozott, hogy ami elkészült, az is három ember munkájával egyenlő. A 20. század második felében alkotó, a magyar és egyetemes képzőművészetben újszerű, egyedi utat járó Pátkai Ervin korai vesztésében is győztes volt.

Fájó, hogy mi csak most ismerkedünk vele.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Az orosz hazafi

Alekszandr Szolzsenyicin-emlékkiállítás a Terror Háza Múzeumban

Régóta szeretem a 2008-ban elhunyt nagy orosz író, figyeltem sok megpróbáltatásban bővelkedő életútját, hatalmas életművét. Emlékszem az Ivan Gyenyiszovics egy napja című kisregényre, milyen fölzklató olvasmány volt. És a többi is: a Matrjona háza, A kresztovkai állomáson történt című elbeszélés és azok az írásai, melyek nem jelenhettek meg a Szovjetunióban, s nálunk is megkésve: A pokol tornácán, a Rákostály, a zsarnoki hatalmat megrendítő regényfolyam, A GULAG szigetvilág.

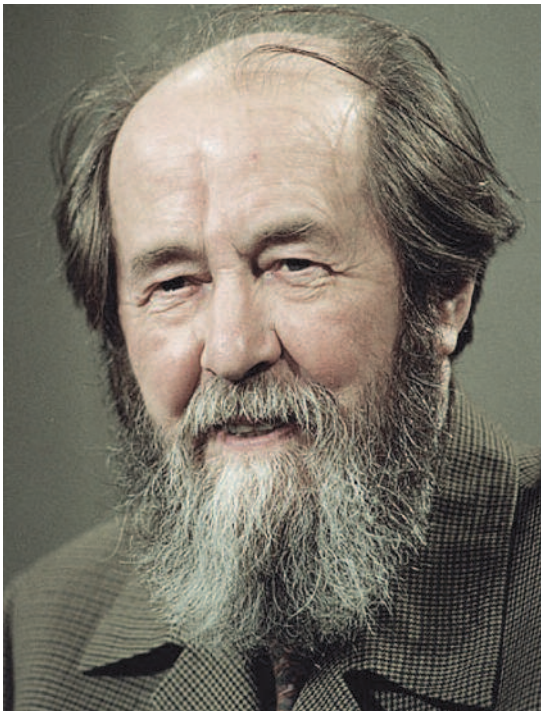
Nézem a dátumot: lassan negyven éve, hogy a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának határozata – „hazaárulásért” – megfosztotta Alekszandr Szolzsenyicint állampolgárságától. Az író éjjel letartóztatták, és másnap kiutasították az országból. Ötvenhat évesen, népes családjával újrakezdte az életét. Micsoda esztendőik után: három év a háború bugyrában, nyolc év a legkegyetlenebb munkatáborokban – a magyar Rózsa János szomszédságában.

Sokat töprengtem, hogyan mert egyedül szembezállni az embermilliókat, nemzeteket eltipró hatalommal? Hogyan maradt életben? Talán a Nobel-díj (1970) és az egész világ elismerése védte meg.

Figyeltem későbbi életútját is. 1976 és 1994 között a Cavendish városa (Egyesült Államok) melletti kis birtokán épített házában élt családjával, teljes visszavonultságban. A Vörös kerek című tízkötetes, monumentális

regényfolyamán dolgozott, megfeszített munkával...

Végre elérkezett a hazatérés napja: 1994. május 27-én lépett szeretett orosz földjére; vonattal utazott keresztül az országon. Beszélt, előadásokat tartott, rádión és televízión

FORRÁS: YOLDASH.RU

fogadja a látogatót. 1918: Kiszlovodszk, 1920: a Gorin-ház, 1921: Szent Pantyelejmon-templom... Azután ugrunk az időben, és a harmincéves férfit látjuk, majd a sovány, puffkás rabot, odavarrt számmal a szíve felett. 1953–56: Kok-Terek, a kényszerlakhely a láger után; 1956–57: Matrjona háza. A száműzetés évei, örök szél verte faház, az ajtóban a kedves, idős asszony. 1957–1966: Rjazany, itt már a szakállas író látjuk, ahogyan az alagsorban töprengve dolgozik.

A falon lévő vitetön íróársak, történészek emlékezései futnak. Az Ivan Gyenyiszovics egy hét alatt fölírta az országot. Mindenki ezt olvasta, erről beszélt. A GULAG sziget-csoport az egész világot felforgatta, nem lehetett tovább titkolni a sok tízmillió ártatlan halottat! Keskeny folyosó oldalán kritikák, vélemények. Előtte a vitrinekben az író személyes tárgyai: tolla, órája, kopott ceruzája, cigarettatárcája apró réz öngyújtójával, az utolsó kéziratlapok. Egy fájó-szép

fotó: fáradt arcát felesége vállára hajtja, pihen. A másik tárlóban a kommunista párt vezetői: Brezsnyev, Andropov, Szuszlov, Hruscsov eltört tekintettel... A legvégén az idős Szolzsenyicin egy őszi kertben, a padon ülve beszél kitüzesedett arccal.

Nagy idők tanúságtevője. Valódi 20. századi próféta, mondja megszenvedett életét: „Az igazság egyetlen szava az egész világnál súlyosabb.”

■ FFL

Reformációi könyvvásár a Luther Kiadónál

Így októberben, különösen is 2017, a reformáció kezdete ötszázadik évfordulójának ünnepe felé közeledve, egyre többet beszélünk, hallunk arról, mi is történt majd fél évezrede. Mindarról, ami egykor történt, és ami alapvetően határozza meg evangélikusságunkat, a leghitelesebben azok szólhatnak, akik egykor az események középpontjában álltak. Elsősorban természetesen maga Luther.

Alábbi kiadványaink a reformátor gondolataiba, küzdelmeibe engednek betekintést, de leginkább azt érthetjük meg, mit jelentett számára a kegyelmes Istenre találni.

A reformáció hónapjában kiadványainkat kedvezményesen vásárolhatja, illetve rendelheti meg a Luther Kiadótól!

Luther válogatott művei sorozat

Magyarországon Luther műveinek sorozatszerű kiadása először és mindaddig utoljára a 20. század elején jelent meg a Luther Társaság gondozásában. A Masznyik Endre (1857–1927) által szerkesztett nagy ívű sorozat évtizedeken keresztül alapműnek számított.

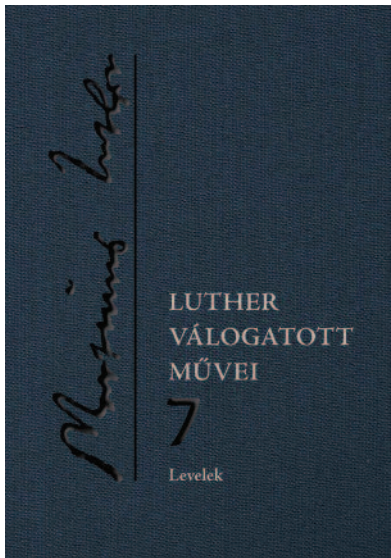
A négy századik évfordulóra készült hatkötetes mű jelentőségét nem tagadva az újabb kutatások fényében a válogatás szempontjait meghaladótnak kell tekintenünk. Azokat ugyanis meghatározta a magyarországi protestantizmusnak a katolicizmussal folytatott küzdelme. A rendszerváltás után a reformátor számos irata látott ugyan napvilágot füzet vagy könyv formájában, de átfogó kiadási koncepcióról nem beszélhettünk egészen a 2011-ben elindult Luther válogatott művei sorozatig.

Bibliafordítás, vigasztalás, imádság

A sorozat időrendben elsőként megjelent kötete. Korlátozott példányszámban kapható!

- 170×240 mm, 736 oldal, vászonkötés 4990-Ft helyett 3992 Ft

Levelek (7.)

A válogatás azzal a céllal született, hogy egyszerre mutassa be a reformátorra és a teológiai munkáit, a külső harcokat és a lelkiismereti küzdelmeket – történeti eseményeket dokumentálva és mának szóló üzeneteket hordozva. Ez a válogatás bizonyos értelemben az egész sorozat rövid foglatatát is adja; foglatatát annak a gyűjteménynek, amely külön-külön kötetekben mutatja be a reformátort, a prédikátort, a professzort, a bibliafordítót, a vigasztalót, a beszélgetőt – Luther leveleit azonban az egyházpolitika vegyül a személyes lelki gondozással, tudományos problémák váltakoznak a napi megélhetés égető kérdéseivel, a

hangnem hol tréfás, hol kétségbeesett, hol indulatos, hol higgadtan komoly. Ha valaki tehát idő hiányában egyetlen kötetben az egész Lutherre kíváncsi – életrajzra, életműre, szórakoztató történetekre egyben –, az bátran fordulhat a levelek gyűjteményéhez.

Megjelenés: 2013. október 28.

- 170×240 mm, 776 oldal, vászonkötés 4990-Ft helyett 4491 Ft

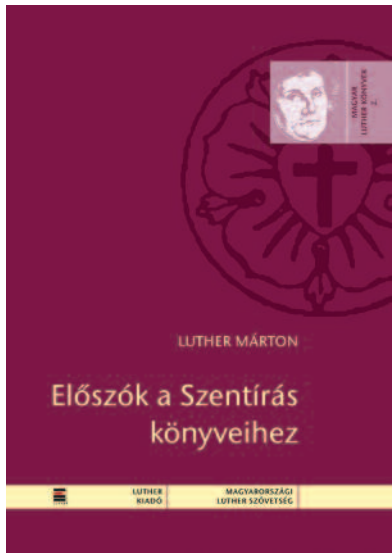
Jer, örvendjünk, keresztyének

Luther írásából mindennapi áhitatra Szerkesztette, összeállította: D. Karl Witte, fordította: Szabó József.

- 140×200 mm, 448 oldal, kartonált 1700-Ft helyett 1360 Ft

Előszók a Szentírás könyveihez

Luther a Biblia fordítása és magyarázata közben ízig-vérig teológus marad, s Bornkamm találóan nevezi az Előszókat a lutheri teológia „rövid summázatának”. A könyvet szeretettel ajánljuk az egyház tagjainak figyelmébe, de azokéba is, akik a Biblia vagy Luther iránt „ki-

vülről” érdeklődnek. Luther az Előszókat az olvasók kedvéért írta, a Szentírás olvasására, az evangélium megértésére akart szenvedélyes pedagógusként tanítani.

- 140×200 mm, 168 oldal, kartonált 1980-Ft helyett 1584 Ft

Ittzés Gábor: Christum treyben

Luther bibliaértelmezése a Szentírás könyveire írt előszói alapján

Ittzés Gábor tanulmányában Luthernek a Biblia könyveire írt előszói alapján vizsgálja, hogy a reformátor teológiájában miért és hogyan kerül kitüntetett helyre a Szentírás. Az előszókban Luther nemcsak értelmez bibliai szövegeket, hanem arról beszél, hogyan, milyen elvekkel és módszerekkel közelít a szöveghez, vagyis az előszók a reformátor bibliaértelmezésének metaszoikeiként foghatók fel.

- 140×200 mm, 66 oldal, kartonált 590-Ft helyett 472 Ft

Bűnbánat, keresztség, úrvacsora

A kiadvány Luther Mártonnak 1519-ből származó, a szentségekről szóló három fontos iratát tartalmazza.

1517 után Luthert egyre inkább sürgötték barátai, hogy tisztázza a szentségekről vallott nézeteit. A reformátor ugyanis szakított a római egyháznak a hét szentségről szóló tanításával. 1519-ben Luther még három szentségről beszél (bűnbánat, keresztség, úrvacsora), de egy év múlva a bűnbánatot nem tekinti önálló sakramentumnak, hanem beolvasztja a keresztség szentségébe. A három írás műfaja sermo, azaz prédikáció, de mindegyik a kereső, laikus emberek számára készült, tanító céllal.

- 140×200 mm, 54 oldal, kartonált 730-Ft helyett 584 Ft

Luther Márton, a reformátor

2003-ban indult el útjára az a vándorkiállítás, amely Luther életének és munkásságának legfontosabb állomásait és helyszíneit eleveníti fel kordokumentumok segítségével. A 2006-ban Budapestben is megrendezett kiállítás segédanyagaként jelent meg a kiállításvezető magyar nyelven. Benne a reformátor rövid életrajzán túl számos dokumentum, festmény és fénykép színes reprodukcióit is megtaláljuk.

- 190×284 mm, 76 oldal, kartonált 1195-Ft helyett 717 Ft

Luther Márton Kis kátéja

- 98×137 mm, 68 oldal, kartonált 290-Ft helyett 232 Ft

Kiadványaink kedvezményesen áron megrendelhetők a Luther Kiadótól – levélben (1085 Budapest, Üllői út 24.), e-mailben (kiado@lutheran.hu), illetve faxon (1/486-1229).

Legalább 3 kiadvány rendelése esetén a postaköltséget is átvállaljuk.

Könyvesboltunkban is kedvezményesen vásárolhatja meg kiadványainkat: Budapest VIII. ker., Üllői út 24. Nyitva tartás: hétköznapokon 9–17 óra között.

A fenti akció 2013. november 15-ig érvényes.

www.lutherkiado.hu

Ősz a Bibliában

► Az új fordítású Szentírásban hatszor fordul elő – örök érvényű igazságokat hordozó igékben – *ősz* szavunk. Miként a nyárral tettük, te-kintsük át ezeket is a bibliai könyvek sorrendjében, és gondolkozzunk el, mit is üzen számunkra Istenünk az ősszel. Hogy ne aggódva figyeljünk a napokra, hónapokra, az évszakokra és az esztendőkre (lásd Gal 4,10)! S az elmúláson merengve szemünk előtt lebegjen – de ne déli-bábként – az ez évi ígénkben élénk tárt cél: „*Mert nincsen itt mara-dandó városunk, hanem az eljövendőt keressük.*” (Zsid 13,14) Ahol „*nem lesz többé idő*” (Jel 10,6), így éjszaka sem, mert az elsők elmúltak. Csak Isten lesz „*minden mindenekben*” (1Kor 15,28).

„Ha a Siralom völgyén mennek is át, források völgyévé teszik azt, az *őszi* eső is elárasztja áldását.” (Zsolt 84,7)
„Nem szánt *ősszel* a rest, de ha majd aratni akar, nem lesz mit.” (Péld 20,4)

„Eszükbe sem jut, hogy féljék Iste-nüket, az Urat, aki az *őszi* és a tavaszi esőt megadja a maga idejében, és biztosítja az aratásra rendelt heteket.” (Jer 5,24)
„Ismerjük hát meg, törekedjünk

megismerni az Urat! Eljövetele biztos, mint a hajnalhasadás, eljön hozzánk, mint az *őszi* eső, mint a tavaszi eső, mely megáztatja a földet.” (Hós 6,3)
„Sion fiai, vigadjatok és örüljetek, mert Istenetek, az Úr megadta nek-tek a szükséges esőt, záport hullat rá-tok *ősszel* és tavasszal, mint régen.” (Jóel 2,23)
„Ezek szennyfoltok szeretetvendé-ségeiteken, akik szemérmetlenül vele-tek lakmároznak és hizlalják magukat. Olyanok, mint a szél sodorta, víz nél-kül való fellegek, mint az *ősz* végi gyü-mölcstelen fák, amelyek gyökerestül ki-szakítva kétszer hálnak meg.” (Júd 12)
Lehet őszi imádságod is: „*Jőjj, Uram Jézus!*” (Jel 22,20)

■ VÁLOGATTA: G. A.

KERESZNYI ZOLTÁN FELVÉTELE

Tanulságos nevelési helyzetek

Fél évszázados tanári pályám során sok tanulságos pedagógiai helyzetet kellett megoldanom nemcsak az is-kolában, hanem az azt kiegészítő nevelői munkámban is. Ezek közül szeretnék néhányat megosztani tisz-telt olvasóimmal.

Életem nagy élménye volt az *Isten előtt térdelő tanítvány*. Egy alkalom-mal meghívást kaptam a szekszárdi római katolikus templomban rende-zett hangversenyre, amelyen az egyik tanítványom is szerepelt. A tanuló iránti tiszteletből elmentem. Közben érdekes tapasztalatot szereztem. A katolikus rend szerint a templomból kijövők letérdelnek, és keresztet vet-nek. Meglepetésemre ott láttam tér-delni egyik tanítványomat is, akire sokat panaszkodott az édesanyja. A templomi meglepetés után fizikaórán találkozott a fiúval, és ennyit mon-dtam: „Boldog vagyok, hogy Isten előtt térdelő tanítványom van.” Ő na-gyot nézett. „Honnan tudja ez az em-ber, hogy én Isten előtt térdeltem?” – gondolta magában. Bevallottam, hogy a római katolikus templomban együtt voltunk, és én boldogan figyeltem őt.

Beszélgetni kezdtünk arról, hogy az Isten előtt térdelő tanítvány tisz-teli, szereti szüleit. A fiú az óra végén csak ennyit mondott: „Tanár úr, ha legközelebb is panasz lesz rám, figyel-meztessen!” Megtörtént a csoda. A fiú tudatosan vigyázott viselkedé-sére az órán is, otthon is. Szépen érettségizett, és az orvosi egyete-men folytatta tanulmányait. Mi pe-dig feleséggel együtt imádkozó szívvel kísértük tanulását. Isten áldá-sa mutatkozott meg későbbi pályáján. Eredményesen elvégezte az egyete-met, sőt orvosdoktori tudományos fokozatot is szerzett. Kimagasló tud-ását külföldi szakmai konferencián is megcsodálták. Ausztráliában an-gol nyelven tartott előadást az orvos-ok kongresszusán. Így lett a térde-lő tanítványból sokak számára tudá-sát magas szinten megosztani tudó, értékes szakember.

Isten áldása kíséri házaseletét is. Kiegyensúlyozott, boldog életúton, felfelé ívelő pályán halad, de térdei még most is meghajlanak Isten előtt,

az erőt tőle kapja mindennapi felelő-ségteljes munkájához. Imádságaink meghallgatásra találtak.

Előfordult, hogy *tanárkollégám ne-velői munkájában nem tudta a szere-tet és bizalom légkörét megteremteni*. Tanult, okos, szakmailag felkészült volt, de gyakran a tanulót lebecsülő, megalázó, semmibe vevő módon nyil-vánult meg. Ezzel sok tanítványának megkeserítette az életét. Különösen súlyos volt annak a leánytanulónak az esete, akit a negyedik osztályban gú-nyos szavakkal szégyenített meg osz-tálytársai előtt: „Ilyen semmi tudással az ország egyetlen egyetemére sem fog bejutni, ne is próbálkozzék.” A leány ezután idegorvosi kezelésre kénysze-rült, majd egy hónap után segítséget kért tőlem, a nyugdíjas tanártól.

Ebben az esetben a diáknak lelki segítségre volt szüksége, hogy össze ne roppanjon elkeseredettségében. Meg kellett erősítenem Istenbe vetett hitét, és szeretetteljes biztatással to-vább kellett segítenem célja felé. Ezt a lélekmentő munkát csak imádságos lélekkel lehetett végezni. Mi lett az eredménye?

Egy szülői találkozás alkalmával tudtam meg. Városunk egyik utcáján kedvesen szólított meg az édesapa. Örömmel számolt be arról, hogy le-ánya két egyetemet végzett kitűnő eredménnyel, és az Egyesült Álla-mokban pályázott meg egy állást. Számtalan szűrőn átjutva végül is ő nyerte el a munkát. A közelmúltban Svájcban, a szigorú követelmények-nek megfelelően, elnyerte a doktori fo-kozatot.

Micsoda győzelem! Arról győ-ződtem meg, hogy a felelősségteljes pedagógusmunka lelkeket tud gyó-gyítani, és életüket tud megmenteni. Ezzel a találkozással eggyel több boldog családot ismerhettem meg. Istennek adtam hálát, mert tőle kap-tam a pedagógiai bölcsességet.

Azt is megtapasztaltam, hogy a *ne-velhetetlennek tűnő tanuló is nevel-hető*. „Miért ilyen olvashatatlan az írásod?” – kérdeztem egyik jó család-ból való tanítványomtól. „Hogy lehet egy harmadik osztályos gimnazista ennyire rendetlen? Hogyan lehet ilyen írással dolgozatot írni az isko-

lában? Egészen biztos, hogy a tanár az olvashatatlan írásodért értékeli le a dolgozataidat, mert benne még a jó eredményt sem tudja elolvasni.”

A tanuló megsértődött.

Aztán észrevettem, hogy gondol-kodott az általam elmondottakon. Különösen azon, hogy az ilyen írá-sal megírt szerelmes levelét egyetlen leány sem fogja elolvasni, és hogy az írása miatt rossz vélemény alakulhat ki róla. Hosszú ideig dült a harc a lel-kelem, írása azonban egyre szebb lett. Éreztem, hogy a kamaszból ifjúvá ér-lelődő fiatalember megértette figyel-meztetésemet, hogy az írása önma-gát tükrözi, így hát ne adjon magá-ról hamis képet, mutassa meg igazi értékeit. Az írásról azután többet nem beszélünk.

Az eredmény csodálatos lett. Nem-csak az írása változott meg, hanem a tanulmányi eredménye is szépen ja-vult. Merevsége feloldódott, kapcsola-tunk barátivá vált. Jó eredménnyel tett érettségi vizsgát. Búcsúzáskor meg az történt, amit több évtizedes pályafutásom alatt még sohasem tapasztaltam. A nyílt tekintetű, mosoly-gó fiatal már az ajtó kilincsét fogta, de egy pillanatra még megállt, visszane-zett, és őszinte szívvel ennyit mon-dott: „Köszönöm a nevelést.” Ezt nagy meglepetéssel hallottam, de végtelenül boldog voltam.

Hitemben nem csalódtam, a nevel-hetetlennek tűnő tanítvány is nevel-hető volt. Nemcsak hogy lényegesen megjavult az írása, az egyénisége is átalakult. Két egyetemet végzett, és jó házastársat talált magának. Az es-küvő boldog pillanataiban valószínű-leg azt is átérezte: érdemes volt hall-gatni a jóakarátú nevelői szóra. Éle-te, jelleme, akaratereje, célratörése pozitív irányba változott, megalapo-va boldog családi életét. Azonnal álláshoz is jutott. Örömmel olvassa bizonysgátételeimet.

Együtt örülök mindezért a szülők-kel, és hálát adok Istennek a tőle ka-pott türelmes szeretetért.

Szeretném, ha a felsorolt néhány eset tanulságul szolgálna nevelőink-nek. Istentől kérjünk ehhez bölcses-séget!

■ SZENCZI LÁSZLÓ

SEMPER REFORMANDA

egy elkövetkezendő ítélettől sem. Ezért olyan indulatos az emberi bölcsesség, s ezért mentegeti a jó és igazságos Istent. A hit és a Lélek azonban nem így be-szél! Bízik Isten jóságában, még ha valamennyi teremtményét elkárhoztatná is! És mi haszna van annak, ha ilyen gondolatokkal kínozzuk magunkat, melyek-kel a megkeményedés vétkét a szabad akaratra hárítjuk? Tegyen bár a szabad akarát minden erejével, amit csak akar, egyetlen példával sem igazolhatja, hogy a megkeményedés elkerülhető, hacsak Isten nem adja nekünk a Szentlelkét, vagy ha nem tudja bebizonyítani, hogy saját erejéből irgalmat nyerhet.”

► Luther Márton: A szolgálai akarat
(Jakabné Csizmazia Eszter, Weltler Ödön, Weltler Sándor fordítása)

HETI ÚTRAVALÓ

„Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a rosszat a jóval.” (Róm 12,21)

Szentháromság ünnepe után a 21. hé-ten az *Útmutató* reggeli és heti igéi küzdelemre hívják az Uristen mai né-pét is: járjunk elhívásunkhoz méltó-an – a hit harcában! S mert Jézus legyőzte a kereszten a bűn, a halál és a sá-tán hatalmát, ezért nem hiábavaló a viaskodásunk: „...*az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk.*” (1Jn 5,4) Lelki próbák között is „ízleljétek és lássátok, mily jó az Úr! Boldog az az ember, aki hozzá menekül.” (GyLK 698,8) S örökléttel koronázza meg ő az állhatatosakat! *Hegyi beszédében* Jézus ajánl-já nekünk: „...*ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem annak, aki arcul üt jobb felől, tartsd oda másik arcodat is.*” (...) „*Szeressétek ellenségeiteket (...), hogy legyetek mennyei Atyátoknak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra...*” (...) „*Ti azért legyetek tökéletesek...*” (Mt 5,39-44.45.48) Pál szerint szükséges az Istentől kapott fegyverzet felöltése a hit harcában, „*hogy megállhassatok az ördög mesterkedéseivel szemben.*” (Ef 6,11) Őt védőeszköz: az igazságsze-retet, megigazulás, békség, hit, üdvösség. S egyetlen támadóeszköz: az Isten igéje, amely a Lélek által vezet diadalra. *Luther* tanácsolja: „A keresztyén-ségnek is vitézekre van szüksége, kik az igét jól értik, s hamis értelmezését meg tudják cáfolni. Ezért minden keresztyén a hit- és tanbeli bizonyosságát alapozza meg úgy az Isten igéjéből, hogy ellenállhasson az ördögnek!” Kép-mutatás nélküli szeretetünk így legyen nyilvánvalóvá: „*Ne fizessetek senkinek rosszal a rosszért. Arra legyen gondotok, ami minden ember szemében jó.*” (...) „*Ne álljatok bosszút önmagatokért...*” (Róm 12,17.19) – indokolja Pál heti ígénk felszólítását. Dávid újból megkímélte Saul életét, s Abisajnak ezt mondta: „*Ne pusztítsd el, mert ki emelhet büntetlenül kezét az Úr fölkejtérére?*” És királyá-hoz így kiáltott: „*Amilyen értékes volt előttem a mai napon a te életed, olyan értékes legyen az én életem is az Úr előtt...*” (1Sám 26,9.24) Mi is megtapaszt-alhatjuk: „*Az emberektől való rettegés csapdába ejt, de aki az Úrban bízik, az oltalmat talál.*” (Péld 29,25) A hit harcában erősít: „Akik az Úrban bíznak, azoknak ereje megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankad-nak el, járnak, és nem fáradnak el.” (Ézs 40,31; LK) Az *Őszövetség* evangélis-tája előre ezt hirdette a Messiás új országáról: „*Igazságosan fog uralkodni a király, és törvényesen fognak vezetni a vezérek.*” (Ézs 32,1) Elfogatásakor Jézus jóval győzte le a rosszat; a főpap szolgájának levágott fülét megérintve „*meg-gyógyította őt!*” Csak ekkor tudtak kezét emelni reá; mert most jött el „*a ti órá-tok és a sötétség hatalmának ideje.*” (Lk 22,51.53) Hitharcodban „*erősödjél meg a kegyelemben...*” Pál kéri: „*Vállald velem együtt a szenvedést, mint Krisztus Jézus jó katonája.*” (...) „*Ha pedig versenyez is valaki, nem nyer koszorút, ha nem szabályszerűen versenyez.*” (2Tím 2,1.3.5) „Boldog leszek, ha e harcot / Hit-tel végigküzdöttem, / Mert ha hitem megtartottam, / Vár hazám a mennyek-ben.” (EÉ 516,6) A jutalom: örök üdvösség Krisztusban.

■ GARAI ANDRÁS

Meghívó könyvbemutatóra

A Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága, a Balassi Kiadó és a Luther Kiadó tisztelettel meghívja Önt az emlékbizott-ság támogatásával megjelent kötetek bemutatójára október 28-án, hét-főn délután fél 5-re az Evangélikus Hittudományi Egyetemre (1141 Bu-dapest, Rózsavölgyi köz 3.). *Csepregi Zoltán A reformáció nyelve* című könyvét *Balázs Mihály* irodalomtörténész, a *Luther válogatott művei* so-rozat új (7.) kötetét – *Levelek – Margócsy István* irodalomtörténész és *Korányi András* egyháztörténész mutatja be.

Richly Zsolt Luther-rajzfilmsorozatának elkészült epizódját bemutat-ja *Lackfi János* költő.

► A Magyar Evangélikus Digitális Tárba (MEDiT) felkerült az *Evangélikus lelkészek Magyarországon* (Elem) adatbázisának egy része. Az „Elem-projekt” célja, hogy egységes, on-line adatbázisban, illetve nyomtatott formában is elérhető történeti névtárat adjon kézbe, amely a teljesség igényével a kezdetektől 1920-ig közli a Magyarországon szolgált felszentelt lelkészek névsorát és alapvető életrajzi adatait. A szerkesztők, *dr. Csepregi Zoltán és dr. Kertész Botond* remélik, hogy 2017-re, a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára a munka nagyobbik részével elkészülnek. A most közzétett rész a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület 1783–1920 között felszentelt lelkészeinek adatait tartalmazza. A közölt „1.0-s” verzió azt a célt is szolgálja, hogy a felhasználók közölhessék kiegészítéseiket, javításait.

Kertész Botond a bevezetőben így ír munkájukról: „Kiinduló forrásom a

Megjelent a MEDiT-ben az Elem

Dunántúli Evangélikus Egyházkerület ordinációs anyakönyve volt, amely 1783–1905-ig tartalmaz adatokat. Az ordinációs anyakönyvbe eredetileg a felszentelt lelkészek írták be önéletrajzukat. A dunántúli kötetben azonban 1783–1785-ig több felszentelt lelkész önéletrajza nem szerepel, 1850–1867-ig egyáltalán nem tartalmaz adatokat, 1867 után pedig többé-kevésbé részletes listák, táblázatok találhatók, melyekben a felszentelt lelkészekről néhány esetben alig derül ki több, mint a nevük és ordinálásuk éve.

Az anyakönyvből hiányzó évfolyamokat (1850–1867, 1905–1920) más – megbízható, és sajnos kevésbé informatív – forrásból kellett pótolni. Az egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvek közölték a felszentelt lelkészek nevét, időnként első szolgálati helyüket is. 1910 után néhány jegyzőkönyv nem közölte a neveket, ezeket az egyetemes egyházhoz beküldött püspöki jelentésekből sikerült megállapítani. Az 1783 és 1785 között hiányzó lelkészeket Hrabowszky

György 1803-ban közreadott dunántúli névtárából (*A dunántúli evangy. aug. conf. superintendencia predikátorai...*) egészítettem ki.

Már a saját kézzel írt önéletrajzoknál is figyelemre méltó, hogy az adatok egy része több életrajznál hiányzik, 1850 után azonban még hiányosabbak voltak a kutatás alapját képező források (Hrabowszky névtára, jegyzőkönyvek, jelentések), így az egyes lelkészek életútjait nem sikerült azonos mértékben feltárnom.

Tervezem, hogy a kutatást folytatva időről időre bővítem a most felkerült »1.0« adatbázist, hogy minden fellelhető adat lehetőség szerint elérhető legyen az adott lelkészekről.

A kutatott több mint kétszáz év alatt az ordináció funkciója is változott. A kezdetekben csak a szabályszerűen, gyülekezeti szolgálatra meghívott lelkészjelölteket ordinálták. A türelmi rendelet után hirtelen kialakult lelkészhiányt csak évtizedek alatt tudták pótolni. Miután sikerült betölteni az új gyülekezetek lelkészi

állásait, egyre inkább az vált gyakorlattá, hogy a lelkészek először káplánként (segédlelkészként) szolgáltak felszentelésük után.

A 19. század második felében már nem is lehetett rendes lelkészi állásra meghívni a felszentelt lelkészeket, és az önálló egzisztenciát nem jelentő kápláni időszak egyre inkább meghosszabbodott.

A 19. század végére, a 20. század elejére a gimnáziumi, illetve főiskolai tanári állások társadalmi és anyagi presztízse kezdte meghaladni a lelkészi hivatását. A városiasodás és a társadalmi mobilizáció előrehaladtával új lelkészi életpályák is megjelentek (önálló középiskolai hitoktató lelkész, missziói lelkész, szervező lelkész). A felszentelt lelkészek közül ezért többen karrierjük folyamán kiváltak a gyülekezeti lelkészi szolgálatból, vagy egyáltalán nem is végeztek ilyet. Ezek a személyek is szerepelnek az elkészült névtárban.

Az ordinációk feldolgozása csak alapját adta a kialakult névtárnak. Le-

váltári forrásként (elsősorban a lelkészek szolgálati helyének, illetve családi állapotának meghatározásához) Magassy Sándor (1932–2003) »Onomasticon«-ját használtam, amely a határainkon belüli gyülekezeti anyakönyveket és jegyzőkönyveket dolgozta fel cédulakatalógus formájában. Használtam a nyomtatásban megjelent (sajnos igen kevés számú) korabeli egyházi névtárat (1803, 1838, 1848, 1880, 1885, 1890, 1903, 1913), az alapvető egyháztörténeti kézikönyveket és adattárakat, néhány gyülekezettörténeti monográfiát és tanulmányt (...).

A helyneveket feltüntettem az előfordulás formájában és [] között a mai alakjában. Kivételt Bécs [Wien, A], Pozsony [Bratislava, SK] és a német városok esetében tettem, ahol csak a magyar név szerepel. A személyneveknél is feltüntettem az előforduló magyar névírasi formákat. A kutatás további eldöntendő kérdése lesz, hogy személyek nevét milyen nyelveken, milyen névírasi szabályok szerint tüntessük fel. Egyelőre minden esetben a magyar nyelvet használtam.”

► Forrás: *Evangélikus.hu*

► „Az eszem megáll!” – fogalmazott kissé sommásan egyik ismerősöm, amikor társaságban megemlítettem, hogy miről készülök írni. S valljuk be: tényleg szokatlan, hogy a 2000-es évek elején egy budapesti református gyülekezet *saját erőből* templomot épít magának. Amolyan igazi reformációi, alulról jövő kezdeményezésként, mert hiányát és szükségét érezték, és mindennél jobban szerettek volna egy saját hajlékot, ahol összegyűlhetnek az Úr dicséretére és az evangélium hirdetésére. S történik mindez akkor, amikor válságról, elszegényedésről, munkanélküliségről és szekularizációról hallunk mindenfelől, sokan a kötelező iskolai hitoktatás ellen emelnek szót, a keresztyén gyülekezeteknek pedig csaknem mindenhol csökken a létszámuk, szinte kiürülnek a templomok. Mintha egy modern mesébe csöppennénk. Addig-addig gondolkodtak, tanakodtak, kilincseltek, szerveztek és ügyintézték, mígnem végül nekiláttak. Kaptak egy földdarabot ajándékba, de ezenfelül szinte semmijük nem volt. Azaz mégis – volt erős hitük, tudtak őszintén imádkozni, s akadt elég dolgos kéz, ha a szükség úgy hozta. Makacs elhatározással tették a dolgukat, s kérésük meghallgatásra talált, a munka lassan végéhez közeledik. Áll református testvéreink – *Haraszti László* építész által tervezett – hajléka. A gyülekezet műszaki munkacsoportjának tagjával, *Dabi József* építőmérnökkel, presbiterrel elevenítettük fel az elmúlt, élénk történetét.

– Hogy született az ötlet, hogy a gazdagréti lakótelep tőzomszédságában templomot építsenek?

– Korábban a helyi közösségi házban tartottuk összejöveteleinket, de kinőttük a termet. Igaz, már a kezdetekkor, 1989–90-ben megfogalmazódott, hogy szeretnénk saját templomot. Egyre többen beszéltünk róla, majd a lelkészünk és a presbitérium döntése után belevágtunk, elkezdődtek az előkészítési munkák.

– Mekkora volt a gyülekezet?

– Nagyjából százfős közösség volt. – Milyen források álltak rendelkezésükre?

– Valójában az ötleten, a vágyunkon, a lelkesedésünkön és az imádságon kívül semmink nem volt. De adakozásra kértük a gyülekezetet, és megjelent az első segítség is: az önkormányzattól térítés nélkül kaptunk egy telket. Aztán tárgyalás, tárgyalás és tárgyalás következett. Már az is komoly feladat volt, hogy megfogalmazzuk, mit, milyen, mekkora épületet szeretnénk. Azután a tervezés, engedélyeztetés fázisához értünk, ami szintén nem volt sem gyors, sem egyszerű.

– Anyagi forrásként elegendő volt a gyülekezet adakozása?

– Természetesen nem, de fontos volt – és ezt konkrétan meg is fogalmaztuk –, hogy a gyülekezet vállaljon áldozatot, vagyis amennyivel tud, annival járuljon hozzá álmai megvalósításához. A többiről az Úr gondoskodott, amikor segítséget küldött. Lehetőségeikhez mérten segítettek testvérgyülekezeteink, céladományként az állam is beszállt, kaptunk az önkormányzattól, s az országos egyház is mellénk állt. De talán még többet nyomott a latban, hogy amerikai gyülekezetekben is gyűjtést indítottak a templomunkért. S természetesen minden szám-

sóként a templomot építettük fel – ahol reformátusoktól szokatlanul kereszti is van –, illetve a „működteséhez” okvetlenül szükséges közösségi helyiségeket, tereket. 2004-ben készültünk el vele. Szándékosan kétlépcsőre terveztük a megvalósítást, így 2011-ben folytatódott a munka. Ám ekkor sem bírtunk a kivitelezéshez szükséges teljes összeggel, de belevágtunk. Ez a szakasz – egy rövidebb, pénzügyi okok miatti megtorpanás után – jelenleg is tart, de már közeledünk a befejezéséhez. Kifejezetten törekedtünk rá, hogy sok, a gyülekezeti élet számára alkalmas helyiséget alakítsunk ki. Lesz kisebb és nagyobb tanácskozóterem, irodák, hogy végre a lelkészeink is méltó helyen végezhesék munkájukat, de helyet kapott egy szép lelkészlakás, sőt egy kifejezetten az ifjúság számára alkalmas kávézó-, teázóklub is, továbbá egy kisebb kápolna.

– Nem bizonytalanodott el a gyülekezet az időről időre felmerülő nehézségek, megtorpanások idején? Nem fáradtak bele, nem ingott meg a hitük a teher alatt?

– Pont az ellenkezőjét tapasztaltuk: megerősödött a gyülekezet! Arra pedig számítottunk, sőt kifejezet-

Isten keresők – is közénk jönnek, akik korábban nem is tudtak róla, hogy élnek a lakótelepen hittestvéreik. Megnőtt a gyülekezet létszáma – mostanra négyszázötven-ötszázan vagyunk –, ezzel párhuzamosan pedig nőtt a vasárnapi istentiszteleten részt vevők száma is. Miközben átértelmeződtek az olyan fogalmak, mint közösségépítés, befogadás... De a közösségépítés dinamikájában is igazodnunk kell ehhez az új helyzethez.

– Mikorra tervezik a végleges befejezést?

– Az igazán véglegest nem tudnám megmondani, hiszen sokáig lesz még itt tennivaló, de a nyolcvanszázalékos készültséget idén mindenképpen szeretnénk elérni. Ami azt jelenti, hogy birtokba vesszük, használni fogjuk a helyiségeket, de mondjuk nem lesz még szép csillárunk, vagy az ablaküvegek nem lesznek még a terv szerinti, festett alkotások.

– Úgy tudom, találtak egy szokatlan támogatási formát is, amely a gyülekezet különösen nagy áldozatvállalásáról tanúskodik.

– Igen. Ehhez tudni kell, hogy minden évben szokott lenni nyári gyülekezeti táborunk. Idén azon-

s nyolcvanán dolgoztunk, illetve voltak, akik kiszolgálószemélyzetnek jöttek el. Vagyis a nyári szabadsága alatt közel száz ember reggelente hét órakor találkozott a munkaterületen, mindenki átöltözött a malteros ruhájába, és nekiláttunk elvégezni az aznapi tervezett feladatokat. Ehhez persze igen komoly előkészítés kellett, amin év eleje óta dolgoztunk. De

haladtunk is, eredményes volt a tábor. Nem mellékesen hozadéka lett az is, hogy remek közösséggé formálódott a lelkes csapat.

– Ön mint református presbiter, keresztyén ember hogyan vélekedne erről a történetről, ha nem érintett lenne, hanem mint külső szemlélő tekintene rá?

– Rám ösztönzőleg hatna. Meghoznám a kedvem, hogy tegyek valamit én

ba vehető pályázaton indultunk. Ám kellett kölcsönt is felvennünk, amit azóta már – hadd tegyem hozzá: gyorsan – visszafizettünk.

– Összegyűlt a teljes összeg?

– Az első ütemnél valamivel több, mint amennyi a szerkezetkész állapot eléréséhez kellett, így valójában hitből indult el a munka 2001-ben. El-

ten készültünk is, hogy a templom nagy változást, váltást fog jelenteni a gyülekezet életében, át fog alakulni a közösség. Hiszen a lakótelepen ezentúl már nemcsak református közösség, hanem református templom is van, ami merőben új helyzetet, minőségileg más állapotot jelent. Így már olyan reformátusok – és más

ban elmaradt, és azt kértük a családktól, hogy azt a pénzt, amit erre szoktak költeni, most szánják a templom építésére. Ezenfelül – a tábor híján felszabaduló időben – jöjjenek el, és saját munkájukkal is járuljanak hozzá az építéshez.

– Mi lett az eredmény?

– Szépen gyűltek az adományok,

■ GYARMATI GÁBOR

Cselekvő kegyelet

Az evangélikus egyházközséghez sok szállal kötődő Bikácsi Nőegylet vállalta, hogy minden évben felújít egy sír- emléket a régi temetőben, ezzel is ápol- va a gyülekezet és a község egykori ne- ves személyiségeinek emlékét.

Ebben az esztendőben *Apáthy (Szutter) Károly* lelkész nyughelye újult meg az asszonyok és lányok szervezése, munkálkodása nyomán. A sírjánál tartott megemlékezésre kettős évforduló adott okot: szeptem- berben volt Apáthy Károly halálának százhuszonötödik, októberben biká- csi beiktatásának százötvenedik év- fordulója.

Másfél évszázad múltán nincs már, aki az egykori evangélikus lelkész alakját és hangját fel tudná idézni, de ismerjük a kort, amelyben élt. A sza- badságharc bukása után, a kiegyezés korában járunk. Még ott van a szívek- ben a nemzet gyásza az elvesztett re- ménység miatt, de élni kell tovább. A jobbsors terhei enyhülnek, de a megélhetés alig lesz könnyebb. Az új

lelkésztől vigaszt, reménységet, jó rendet és példás életet vár a gyüleke- zet, és meg is kapja.

1871-ben a tanítói lakás és az isko- la teteje tűzvész martaléka lett. Apá- thy Károly helytállásának is köszön- hetően hamar sikerült az oktatás za- vartalan rendjét visszaállítani.

Személyes életében is sok próbát kellett kiállnia. Testi szenvedését te- tőzte a lelki kín, amikor hétéves kis- fiát elragadta mellőle a halál. Másfél évvel később, ötvenöt éves korában az ő szíve is utolsót dobbant.

Apáthy Károly szinte teljes lelkési szolgálatát Bikácson végezte. Huszon- öt évig hűséges lelkipásztorára kegye- llettel emlékezik a mai gyülekezet.

Tudjuk, nincs méltóbb megemléke- zés annál, ha az utókor követi a krisztu- si úton a nagy előd nyomát, a hit- ben előttünk járó lelkész evangéliumi tanítását. Nyugodjék békében megújít- ott sírhelyén és legyen része az örök- lét kegyelmében Jézus Krisztusért!

■ -ZSJE-

HIRDETÉS

Meghívó

A teremtsi ünnepkör és a reformáció hónapja keretei között a Jézus Test- vérei Ökumenikus Diakóniai Rend ünnepi tudományos ülést tart, 14. al- kalommal a farkasréti ökumenikus templomban (1119 Budapest, Német- völgyi út 138.), *Téridő a Bibliában* címmel. Az ülés időpontja október 23., 14.30. Munkájával a május havi 24. teremtsi ünnep szolgálatát kíván- ja elősegíteni.

A szolgálatokat evangélikus és református lelkészek látják el.

Emlékezés ifj. Krmann Dánielre

Az apostol intését megszívlevél – „*ne feledkezzetek meg vezetőitekről, akik Isten ígését hirdették nektek*” – ifj. *Krmann Dániel* lelkészre emlékezünk születésének háromszázötvenedik évfordulója alkalmából.

Apja Miaván (ma Myjava, Szlová- kia) volt evangélikus lelkész. Szülei a török fegyveres hordák ismétlődő fosztogatása miatt menekülni kénysze- rültek. A Trencsénteplic (Trenčians- ke Teplice) közelében levő Nagysziklás (Omšenie) te- lepülés parókiáján kaptak menedéket. Itt született 1663. augusztus 28-án Dá- niel. Édesanyja *Maszník Anna*, a gályarabságáról ismert *Maszník Tóbiás* testvére volt.

Az ifjú Dániel iskoláit Illaván és Trencsénben kezdte, Boroszlóban (Vra- tislav, ma Wrocław, Len- gyelország) volt gimna- zista, majd Németország- ban, Lipcse és Witten- berg egyetemén teológi- át tanult. Hazatérve Illa- ván és Mosócon (Mošov- ce) tanítóskodott.

Bártfán (Bardejov) 1687 júniusában *Zábler Jakab* püspök lelkésszé avatta. Apja halála után, utódja- ként, 1687 nyarán turolukai lelkész lett. 1690-ben elfogadta a miavai gyülekezet hívását. Nagy lelkesedé- sel kezdte szolgálatát. Ennek eredmé- nye, hogy a hívek új templom építé- sét kezdeményezték. A környék föl- desura azonban ellenszenvvel nézte építkezésüket, és 1698 áprilisában be- börtönöztette a lelkészt.

Krmann megszökött a börtönből, és

Németországba menekült, csak egy év múlva tért vissza. 1704-ben Zsolna (Žilina) gyülekezete hívta meg őt.

A fiatal és agilisságáról híressé lett lelkészt 1706-ban püspökké vá- lasztották.

Krmann politikailag *II. Rákóczi Fe- renc* fejedelem híve volt. Zsolnán 1707- ben felszentelte a Habsburg-elnyo- más ellen küzdő kurucok zászlait.

Az 1707. évi rózsahegyzi zsinaton

Rákóczi megbízásából Krmann *XII. Károly* svéd királyhoz ment, hogy tá- mogatást kérjen a magyar protestán- sok részére. Az útra elkísérte *Pod- horszky Sámuel* földesúr is.

1708 májusában indultak. Mivel a svéd király ebben az időben harcban állt az oroszokkal, az út elhúzódott, kalandossá vált, és csekély ered- ménnel járt. Sok viszontagság után, 1709 szeptemberében tértek vissza.

Krmann Bártfára ment, majd 1710-ben meghívták lelkésznek Miavára. Ismét nagy igyekezettel végezte szolgálatát. A világi felsőbb- ség azonban veszedelmes- nek tartotta munkálkodását. Az országgyűlés 1715-ben érvénytelenítette a rózsahé- gyi zsinat több határozatát.

Krmann a lélek fegyveré- vel, érvekkel kényszerült küzdeni ellenfeleivel. Csel- szövő intrikusai felsőbbbség elleni izgatással vádolták. Ennek következményeként császári parancsra életfogy- tig tartó börtönre ítélték, és 1729-ben Pozsonyban a vár föld alatti börtönébe zárták. *Frigyes Vilmos* porosz király hiába kérte felmentését, nem tudta kiszabadítani.

Bél Mátyás pozsonyi lelkész időnként meglátogathatta. Tizenegy évi raboskodás után halt meg 1740 szeptemberében.

Krmann Dániel mozgalmas korban hányatott életet élt. Reá emlékezve tu- dadosítanunk kell, hogy a jövő érde- kében kölcsönös tiszteletre, vallási to- leranciára és ökumenikus együtt munkálkodásra kell törekednünk.

■ ID. CSELOVSZKY FERENC

A SZUPERINTENDENS PORTRÉJA A MIAVAI (SZLOVÁKIAI) EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN

javasolta, hogy az eperjesi evangéli- kus kollégiumot emeljék egyetemi rangra, s az intézményben teológiai és jogi fakultás mellett orvosi és filo- zófiai fakultás is működjön. Indítvá- nyozta még, hogy minden megyében létesítsenek legalább egy gimnázium- ot az ifjúság nevelése érdekében.

E tervek megvalósításához sok pénzre lett volna szükség. A zsinat és

Hibaigazítások. Szeptember 29-ei lapszámunk 10. oldalán, a *Szent szenvedély* című cikkben elmulasztottuk feltüntetni a mes- leni evangélikus templom szószékkosaráról közölt képek készítőjének nevét: a négy evangélista portréját *Tordai Róbert* örö- kítette meg. • Október 6-i számunk 7. oldalán *Ribár János Weöres Sándor és az evangélikusok* című írásában *Szerdahelyi Pál* evangélikus lelkész elhalálozási időpontja helyesen 1999. • Múlt heti lapszámunk 4. oldalán, a *Luther-mérföld és örömfoci* cí- mű cikk képaláírásában tévesen tüntettük fel a fényképen szereplőket. *Adámi Zsanett* jobbján *Fáczán Zoltán*, az Aszódi Evan- gélikus Petőfi Gimnázium és Kollégium testnevelő tanára látható. A hibákért olvasóink és az érintettek elnézését kérjük.

Istentiszteleti rend • 2013. október 20.

Szentháromság ünnepe után 21. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Ef 6,10–18; Jer 29,1–7.10–14. Textus: Lk 22,31–34. Énekek: 438., 451.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Balicza Iván; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; du. 3. Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyülekezés napja) Donáth László; du. 2.; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, IV., Megyeri Klub, Megyeri út 207.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; de. 11. (úrv.) Cselovszky Ferenc; du. 6. (Megálló nevű ifjúsági istentisztelet) Kovács Viktor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Aradi György; de. 11. (úrv.) Pelikán András; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. (úrv.) Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv., zenés) Gáncs Tamás; du. 6. (vespera) dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) dr. Bácskai Károly; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; du. 6. (zenés áhítat) Tamásy Tamásné; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tes- sedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. Kovács Áron; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Győri Gábor; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Soroksár, XXIII., Otthon Közösségi Ház, Szítás u. 112.** du. 4. Győri János Sámuelné; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

Összeállította: BALLA MÁRIA

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

Olvassa
az Evangelikus Élet
digitális változatát!

WWW.DIGITALSTAND.HU

Minden után

Ha körbenézünk az interneten, könnyen azt hihetjük, hogy már mindent feltaláltak. Itt van például a *Facebook* mint a létező legnagyobb közösségi oldal – miért is gondolná bárki, hogy érdemes belefogni egy „új *Facebook*” fejlesztésébe, amikor szemmel látható, hogy a mostani rendszer a hatalmas tőkájével és az abból finanszírozott rengeteg fejlesztővel legyőzhetetlennek tűnik, és csaknem minden társas igényünkre megoldást nyújt? Ha valaki nem szereti, annak ott a *Google+*, elvégre minden nagyobb piac kétszereplős, elég csak a Coca-Colára és a Pepsire gondolni. Feleslegesnek tűnik tehát bárkinek is azon törnie a fejét, hogy valami újat alkosson az interneten, hiszen ilyen piaci szereplők mellett, amelyek tényleg mindent megtesznek a sikerükért, nemigen lehet labdába rúgni.

Ismerjük *Charles H. Duellnek*, az amerikai szabadalmi hivatal egykori vezetőjének kijelentését: 1899-ben azt mondta, hogy „amit fel lehetett találni, azt már fel is találták”. Úgy gondolta, a hivatalát akár be is lehetne zárni. Szerencsére nem így történt, és az esete azóta folyamatosan arra figyelmeztet, hogy óvatosan bánjunk a meggondolatlan kijelentésekkel.

Pierre Pachet professzor például merő viccnek nevezte *Pasteur* elméletét a baktériumok létezéséről, mai világunk egyik nagy problémája pedig az, hogy a legtöbb betegséget antibiotikumokkal próbáljuk orvosolni. Vagy például *Ferdinand Foch* marsall mondta az első világháború vége felé, hogy a repülőgépek érdekes játékszerek, de katonai szempontból nem jelentenek értéket. *Darryl F. Zanuck*, a 20th Century Fox filmgyár vezetője is felhozható példaként, aki a televíziónak csak hat hónapot jósolt, elvégre ki akarna egy kis fadobozt nézni minden éjjel?

Vagyis bőven lesznek olyanok, akik szívesen lebeszélnek, ha valamilyen internetes projektet szeretnének indítani. Napjainkban teljesen elmosódott a határ a valós és a virtuális világ között. Könnyen nevezünk barátunknak valakit, akivel csak on-line tartjuk a kapcsolatot egy közösségi oldalon keresztül, és veszteségként éljük meg, ha törli magát onnan, ugyanakkor

nem fogadjuk el, hogy nem beszélhetünk barátságról, ha a másik fél a törlése előtt még csak nem is gondoskodott arról, hogy a valódi életben felvehessük vele a kapcsolatot.

Jól látható, hogy a *Wikipédia* sikeres oldal marad, hiszen az internetes enciklopédiára van kereslet. Ugyanígy az on-line szakácskönyvek is mindig népszerűek lesznek. És várhatóan azok a webes megoldások is sikert érnek majd el, amelyek a virtuális kapcsolatok kiépítése helyett a valódiak menedzselését teszik lehetővé. Mondjuk egy olyan oldal, amelyen meg lehet osztani a fényképeket, de csak azokkal, akik ténylegesen ott is voltak az adott eseményen. Ahol a közös élmények tovább élnek, nem

pedig csak a távoli ismerősöket informáljuk arról, hogy mi is történt velünk. Egy ilyen rendszer összerakása nem túlzottan nagy feladat, de valahogy a világ arrafelé halad, hogy mindenki inkább a „következő *Facebookot*” akarja felépíteni, nem pedig saját környezetének és közösségeinek a problémáját megoldani.

Elisabeth Gilbert, az *Ízek, imák, szerelmek* írója (*képiünkön*) igen érdekes előadást tartott a TED-en

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

(goo.gl/p7EaQC). Arról beszélt, hogy az egyén túlhangsúlyozása csak a reneszánsz beköszönteével következett be. Az ókorban ugyanis az emberek értelemszerűen maguk felett állóknak tartották az isteneket, magukat pedig csak a felsőbb hatalmak közvetítőinek tekintették. A zsidóság és a kereszténység egyistenhitén túlmenően a görögök és a rómaiak is hittek abban, hogy csodás tetteiket nemcsak maguknak köszönhették, hanem egy felsőbb szellemnek – műzsának –, aki lehetővé tette számukra a jó eredmény elérését. És ugyanígy a kudarc

EVÉL&LEVÉL

A reménység Istene Miskolcon

Az *Evangelikus Életben* is hirdetett *Reménység koncertet* Miskolcon október 2-án rendezték meg a város egyik legújabb épületében, a Művészetek Házában. Az alkalomra közel ötszáz ember fogadta el a miskolci evangélikus gyülekezet meghívását. Célunk az volt, hogy egy háromórás program keretében beszéljünk az Istentől kapható reménységről a zene, a dicsőítés mindenki számára érthető nyelven.

A program elején köszöntöttem a jelenlévőket, majd megfogalmaztam, hogy mit szeretnék ezen az estén elmondani hívőknek és nem hívőknek egyaránt. Ebben a városban és a környéken sajnos sok a reményvesztett ember, akiknek Istenre lenne szükségük. Köszöntöttük a jelen levő vendégegyütttest, a *Magyar Continental Singerst*, és örültünk, hogy elfogadták erre az estére a meghívásunkat.

A dicsőítés megkezdése előtt *dr. Kriza Ákos*, Miskolc polgármestere nevében *Emődiné Csapó Barbara*, a polgármesteri kabinet referense köszöntötte az egybegyűlteket. Ezúton is hálások vagyunk városunk támogatásáért, azért, hogy segítséget nyújtottak ennek az estének a megszervezéséhez. (...)

A *Continental Singers* közel egyórás szolgálatát az énekek közben egy-egy biznyságtétel szakította meg, hogy a dicsőítő zenekar tagjai elmondják, hogyan találtak rá életük nehézségei közepette Istenre.

A szünet után gyülekeztünk zenekara, az *In His Steps* (Az ő nyomában) volt a szolgálattevő. Nagy izgalommal álltak a Művészetek Háza színpadára, hiszen a zenekar több tagja csak „mellékesen” zenész, a hétköznapi életben mással foglalkozik. Az alkalom előtti közös elcsendesedésünk és az előtűk szolgálókból áradó isteni erő adott bátorítást akkor, amikor a színpadra kellett állni. A színpadon *Bodnár Balázs* énekes és gitáros mellett a dobok mögött *Fortuna László (Tüsi)* ült, aki egykor az *Edda* együttes dobosa volt, kongán *Virágh Márk* játszott, *Nagy Gábor* szintetizátoron, *Nagy Szabolcs* basszusgitáron, *Hirrmann Bálint* szólógitáron játszott, *Jánosi Andrea* vokalistaként szolgált a színpadon.

Az énekszámokat és a hozzájuk kapcsolódó igei gondolatokat a jelenlévők nyitott szívvel hallgatták, és tapsukkal fejezték ki tetszésüket, egyetértésüket. Bodnár Balázs több rövid biznyságtételében elmondta, hogy ha az evangélikus gimnáziumban Isten nem szólította volna meg őt, akkor ma nem lenne gitár a kezében. De Isten megszólította, és ő a zenélést választotta hivatásának. Ma gitárművészként és tanárként dolgozik. Élete legszebb pontja pedig az, hogy a munkája mellett Istennek énekelhet.

Nagy tapsot kért a mi mennyei Atyánknak, aki nélkül egyikünk sem élhetne, a világ sem létezne, és ez az este sem jöhetett volna létre. Amikor az emberek tapsoltak, és a biznyságtételek hangzottak, érezhető volt Isten jelenléte a teremben.

Ezt követte igeszolgálatom Róm 15,13 alapján. A reménység Isteneről szoltam: „*A reménység Istene pedig töltsön be titeket a hitben teljes örömmel és békességgel, hogy bővölködjetek a reménységben a Szentlélek ereje által.*” Lehetőséget adunk azoknak, akik Jézust az életükbe szerették volna fogadni, vagy megerősíteni a már megtett döntésüket, hogy helyükről felállva ezt egy közös imádságban megtehessek. Az alkalom után pedig személyes beszélgetésre nyílt lehetőségük mindazoknak, akik ezzel élni kívántak.

Az alkalom záróéneke után odajött hozzám egy asszony, és a következőket mondta: „Életem legszebb estéje volt. Hónapok, évek óta vergődöm a felvett hiteleim fizetésével. Már úgy éreztem, nem bírom tovább. Ez az este, az elmondott imádság számomra a személyes Isten tapasztalása volt, reményt adott. Úgy érzem, mintha kimosták volna az életemet, lekerültek volna rólam a terhek. Nem is tudom elmondani.” Közben folytak a könnyei. Aztán ugyanezt a zenekar tagjainak is elmondta. Ekkor született meg bennem az írás címe: *A reménység Istene Miskolcon*. Mert itt volt és itt is marad velünk.

Legyen ezért hála és dicsőség a mi Istenünknek!

SÁNDOR FRIGYES *lelkész (Miskolc)*

Sikeres pályázat a soproni Hunyadiban

Iskolánk a TÁMOP 3.1.4-12/2-2012-0821 pályázaton a *Hunyadi János Evangelikus Óvoda és Általános Iskola pályázata az innovatív iskolák című konstrukcióra* címmel 86 195 044 forintot nyert. A program még ez év márciusában indult.

címmel került sor. Ezen a napon változatos programok, vetélkedők gondoskodtak a résztvevők jó hangulatáról, kiállítások, bemutatók színesítették a napot. Megismertük az erre a napra vonatkozó népszokásokat, jóvendöléseket, hiedelmeket, baboná-

A projektben beszerzendő anyagok és kis értékű eszközök megvásárlása mellett a programok tényleges indítására április 20-án *Szent György-nap*

kat – népi iparművészek, kézművesek, árusok kínálták portékájukat, és gondoskodtak az igazi vásári hangulat megteremtéséről.

A *művészetek napja* projekt (*Látatni a láthatatlant*) keretében májusban tánccház rendezvényre került sor. Erre az alkalomra szakavatott, minősített néptáncosokat hívtunk el, hogy ők vezessék be iskolánk diákjainak apraját-nagyját a néptánc és -zene birodalmába. Az első egészségnapi projekt keretében pedig tanulónk az egészséges életmód, a korszerű táplálkozás, a lelki egyensúly, a betegségek megelőzése, a környezetvédelem fogalmaival ismerkedhettek. Táplálékipiramist is készítettünk, zöldségszobrászattal, gyümölcs- és vitaminaláta-készítéssel is foglalkoztunk.

Nyári táborunkon (*Gyermekláncfű egészségmegőrző és környezetvédő tábor*) zömében iskolánk TÉT (természettan és életkultúra tagozat) tagozatos tanulói vettek részt. A tábor a Bakony hegység közepén, Vinye községben rendeztük meg. Koléganőink változatos programokkal (például cseszneki kirándulás, népihangszer-bemutató, csillagászat, éjszakai túra, kirándulás Zircre és Pannonhalmára, lovaglás, íjászat, kézművesség, számháború stb.) tet-

ték felejtethetlenné diákjainknak az ott közösen eltöltött hat napot.

A második egészségnap ez év szeptemberében a túrázás szellemében zajlott. Kihasnálva lakóhelyünk helyi sajátosságait (Soproni-hegység), évfolyamonként más és más kilátót kerestek fel osztályaink. Az erdőben különböző turistaútvonalakon haladtak, eközben megtanulták a túrázás alapvető szabályait, megismerték az erdő életének és lakóinak titkait és az életközösségek együttélésének fontosságát. A napot vitamindús és zsírszegény ebédrel zártuk.

Ez év szeptemberében indult a mindennapos testnevelés részét képező program. Ennek keretében száz tanulónkat négy csoportba osztva foglalkoztatjuk. Ezek az alkalmak forgószínpadszerűen zajlanak, kilenchetenkénti cserével. Egyik csoportunk az uszodába jár, és a vízi sportokkal ismerkedik. A másik csoportnak (szervesen illeszkedve az új NAT követelményrendszeréhez) aerobik jellegű zenés gimnasztikát és gerincjavító tornát tartunk. Két másik csoportunkban vegyes sportfoglalkozásokat tartanak kollégáink: asztalitenisz, tollas-

labda, tenisz, labdarúgás, kosárlabda kiséjátékokat, illetve egyéb tornatermi és szabadterei játékokat. A foglalkozások célja a sport szeretetét, az egészséges életmódra nevelés, valamint az, hogy a mozgás épüljön be tanulónk mindennapjaiba.

A csatolt képek önmagukért beszélnek, „árulkodjanak” helyettünk a megtartott programokról!

■ TREMMER BERNADETT *szakmai vezető*

HÍREK, HIRDETÉSEK

Telefonszám-változás

Felhívjuk az érintettek figyelmét, hogy a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület Püspöki Hivatalának vezetékes telefonszáma megváltozott! Az új szám: 06/96/200-063.

Mitől leszünk keresztyének?

Dr. Pálhegyi Ferenc keresztyén pszichológus, családgondozó tart előadást a Ráday-kollégium (Budapest IX. ker., Ráday u. 28.) dísztermében október 28-án, hétfőn 18 órai kezdettel. Téma: *Mi tenné keresztyénné Magyarországot?*

Továbbképzés gyülekezetimunkatárs-képző tanfolyamot végezteknek

A gyülekezetimunkatárs-képző tanfolyamon végzett testvéreinknek továbbképző alkalmat szervezünk Piliscsabán november 29-től december 1-jéig. Az alkalom költségtérítés-mentes. Programot a későbbiekben küldünk. Jelentkezését a kata.polyak@lutheran.hu e-mail címre kérjük megküldeni november 15-ig.

APRÓHIRDETÉSEK

44 éves, egyedülálló, 180/100, vallásos, barna, közalkalmazott férfi korban hozzáillő hölgyet keres házasság reményében. Fényképnek örülnék. „Szeretném, ha szeretnének” jelígre a szerkesztőség címére.

* * *

Intelligens, diplomás, jó humorú, családcentrikus fiatalember házasság céljából megismerkedne hasonló hölgygel 28–35 éves korig. Jelige: „Hobbi, sportolás”. A leveleket a szerkesztőség címére várom.

Meghívó EKME-estre

Evangélikusok Braziliában címmel Cselovszkyné dr. Tarr Klára, az MEE külgügyi osztályvezetője tart előadást. Időpont: október 21., hétfő, 18 óra. Helyszín: 1085 Budapest, Üllői út 24., az utca felőli előadóterem.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (október 20.)

Én, én vagyok vigasztalótok! Miért félsz halandó embertől? Ézs 51,12a–b (Lk 12,4; Mt 5,38–48; Ef 6,10–17; Zsolt 110) Gyakran esünk bele abba a hibába, hogy a mindenható Isten hatalmát a lelki életünkre korlátozzuk. Ő az, aki igéjén keresztül vezet és bátorít, ítél és vigasztal, akivel láthatatlan kapocs fűz össze életutunkon. S talán éppen ebből a személyességből fakadóan elfeledkezünk arról, hogy nemcsak a szívünknek, de ennek a világmindenségnek is Ura. Isten nemcsak a templom falain belül, hanem minden és mindenki felett Úr. Sokan nem ismerik el az ő hatalmát, sokan próbálják velünk elhitetni: egyedül ők határozzák meg életünket. De Isten emlékeztet, és mint vigasztaló szólít meg minket: nála, az ő közelében nem kell félnünk, biztonságban vagyunk.

Hétfő (október 21.)

Az én lelkemet adom belétek, és azt művelem veletek, hogy rendelkezéseim szerint éljetek, törvényeimet megtartsátok és teljesítsétek. Ez 36,27 (2Kor 3,6a; Róm 12,17–21; Lk 12,35–48) Sokféle áldás szövegével találkozunk a Szentírás olvasva. Sokszor találkozhatunk a Mindenható e világi életünkkel kapcsolatos ajándékaival: az egészség, a jólét, az anyagi javak, a család ajándékaival, melyekben Isten részesíti övéit megmutatva szeretetét életükön. És természetesen ott vannak a lelki ajándékok is: a békesség, az igazság, az öröm, állhatatosság. Ez a mai ige talán az egyik legszebb égi adományról beszél: arról az állapotról, amikor az ő Lelkének nyomán összhangban élhet a teremtmény az ő Teremtőjével. Amikor belülről, a szívünkéből fakad Isten jó rendjének a követése, amikor Isten szeretete maga vezérel bennünket abban, hogy akaratát megvalósítsuk. Csodálatos érzés, amikor ez megadatik számunkra, amikor teljes bizonyossággal tudjuk, hogy az ő útján járunk.

Kedd (október 22.)

És felöltöztétek az új embert, aki Teremtőjének képmására állandóan megújul, hogy egyre jobban megismerje őt. Kol 3,10 (1Móz 1,27; 1Sám 26, 5–9.12–14.17–24; Lk 12,49–53) A hétköznapiaink egyik állandó feladata az öltözködés. Kisgyermekként „tanulunk” bele ebbe, s bizony sok idő eltelik, mire magától értetődővé válik ez a gyakorlat. Sok mindent elárul rólunk az öltöztünk, kifejezi aktuális állapotunkat, környezetünkhöz való viszonyulásunkat. Pál apostol éppen ezen a képen keresztül próbál emlékeztetni bennünket arra, hogy lelki életünkben is jelentősége van a régi levetésének, az új, a krisztusi felöltözésének. Vessük le a régit, és öltsük fel az újat!

Szerda (október 23.)

Jézus Krisztus mondja: „Mert mindaz, aki kér, kap; aki keres, talál; és aki zörget, annak megnyitgatik.” Lk 11,10 (1Móz 18,27; Péld 29,18–25; Lk 12,54–59) Jézus az imádságaink meghallgatásával kapcsolatban mondja el biztató szavait ebben az igében. Úgy hiszem azonban, hogy ezek a gondolatok, ez a fel-szólítás és bátorítás egészen biztosan egész életünket át kell, hogy hassa. A hit bátorsága, amely megerősít bennünket a döntéseinkben, a bizonyosság, hogy olyan Atyánk van, aki velünk van életünk nagy fordulópontjain. Azok, akik rá hagyatkozva tudnak valami újba belekezdeni, egészen biztosan meghallgatásra találnak.

Csütörtök (október 24.)

Jézus így szólt: „Szánakozom a sokaságon, mert már három napja velem vanak, és nincs mit enniük; éhesen pedig nem akarom őket elbocsátani, nehogy kidőljenek az úton.” Mt 15,32 (Hós 13,5; Ézs 32,1–8; Lk 13,1–9) Az egyháztörténetben számos olyan korszakkal találkozunk, amelyben a lelki életre helyezve a hangsúlyt hátrébe sorolták az ember testi igényeit. Erőszakos szétválasztása volt ez a teremtettségben kapott egységnek, amelyben mindketőnek megvan a maga helye. Megragadó, hogy Jézus ebben az igében milyen gondoskodóan fordul hallgatósága felé, akik már részesültek általa a lelki eledelből, de akiknek szüksége van a testi élelemre is. Jó arra emlékeznünk a mai napon is, hogy az ő szerető gondoskodása egész valónkat körülöleli.

Péntek (október 25.)

Jézus Krisztus mondja: „Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.” Jn 13,35 (Mal 2,10; Lk 22,49–53; Lk 13,10–17) Sokszor idézett mondata ez *János evangéliumának*, az utolsó vacsorán elhangzott jézusi rendelkezéseknek. Sokszor idézzük, mégis mintha a tartalma nem jutna el a szívünkhöz, s annyszor tűrjük meg bensőnkben ennek hiányát testvéreink felé. Pedig nincs más, ami igazán hitelessé tenné egy ember vagy közösség életét. Lehet nagy szavakat mondani, lehetnek egészen különleges ismereteink a Szentírásról, ha életünk nem viseli magán Jézus szavainak szellemét, nem vagyunk igazán az övéi.

Szombat (október 26.)

Énekeljétek, hogy milyen fenséges tetteket vitt véghez az Úr, tudja meg ezt az egész föld! Ézs 12,5 (ApCsel 5,42; 2Tim 2,1–5/6; Lk 13,18–21) Az éneklés öröme egészen különleges képessége életünknek. Elképzelhetetlen egy istentisztelet, a bibliaóra éneklés nélkül. Van valami természetfeletti a zenében, az énekben, amely Isten dicséretére különösen alkalmas eszköze az embernek. S igazi élményt akkor jelent, ha ennek tárgya maga az Úr, aki fenséges tetteket vitt véghez. Dicsérje őt énekünk: halleluja!

■ KECZKÓ PÁL

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.30 / Rádió 17 (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora 9.45 / M1 <i>Evangélikus magazin</i> 15.00 / Pax Tv <i>Ami tőlünk telik (koncertfilm)</i> Pintér Béla és csapata 19.30 / Duna World <i>Kerekek és lépések (magyar ismeretterjesztő sorozat)</i> A Bodroghözben 19.30 / Kossuth rádió <i>Vuk</i> Fekete István regényének rádióváltozata 23.40 / M1 <i>Felperzselt föld (kanadai filmdráma, 2010) (126’)</i>	9.30 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 10.05 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 12.45 / Pax Tv <i>Ultak egymáshoz – Bőjte Csaba testvér</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk!</i> Az evangélikus egyház félórája 18.30 / M1 <i>A következő! (kvízműsor)</i> 19.55 / Duna World <i>Janika (magyar játékfilm, 1949) (75’)</i> 21.08 / Bartók rádió <i>Bán István játszik a budavári evangélikus templom orgonáján – In memoriam Peskó György</i> 21.20 / Duna World <i>Pacsirta (magyar játékfilm, 1963) (97’)</i>	13.15 / Duna World <i>Isten kezében</i> 19.00 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét</i> Ünnepélyes megnyitó 20.00 / Pax Tv <i>Kút (élő interaktív műsor)</i> Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész 20.11 / Kossuth rádió <i>Belépő (kulturális magazin)</i> 22.00 / M1 <i>Summa</i> Magyar bor 22.45 / M1 <i>A nyomsvon – Élet a vasfüggöny mentén (Magyar dokumentumfilm-sorozat, 2013)</i> 23.00 / Bartók rádió <i>Ars nova</i> Szokolay Sándor: Magyar zsoltár	9.00 / Duna Tv <i>„Ruszkik, haza!” – Az 1956-os forradalom jelszavai (magyar dokumentumfilm)</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórája 19.00 / Pax Tv <i>A szolgáló egyház</i> Szebik Imre 19.55 / Duna World <i>Itt Moszkva, Moszkva beszél... (magyar dokumentumfilm)</i> 20.20 / M1 <i>Szabadság – Különjárát (magyar film, 2013) (56’)</i> 20.20 / Duna Tv <i>Szabadság tér 56 (magyar filmdráma, 1997) (95’)</i> 21.25 / Duna World <i>„Mennyből az angyal” – Márai Sándor és 1956</i>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
5.20 / M1 <i>Hajnali gondolatok</i> 7.35 / Duna Tv <i>Az iszlám Európában (európai dokumentumfilm-sorozat)</i> Ausztria 20.50 / Kossuth rádió <i>Vers napról napra</i> 21.40 / Duna Tv <i>Keserű igazság (magyar játékfilm, 1956) (85’)</i> 21.55 / Duna World <i>Táncvarázs</i> Látványtánc-Eb, Budapest 22.50 / M1 <i>Nemzeti Nagyvizit</i> Mária Terézia és II. József kora 23.30 / TV2 <i>Szenvedélyek viharában (amerikai romantikus kalandfilm, 1994) (120’)</i>	9.30 / Duna Tv <i>Szerelmes földrajz</i> Tavak bűvöletében 13.25 / Duna Tv <i>Virágzó Magyarország</i> Mór 18.15 / M2 <i>Magyar népmesék (magyar rajzfilmsorozat)</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét</i> Vezényel: Kamp Salamon 19.55 / Duna World <i>Hogy volt!?</i> Hüvösvölgyi Ildikót köszöntjük 22.00 / Bartók rádió <i>Celluloidák – a legjobb filmzenék</i> 23.30 / Duna Tv <i>Vonzások és választások (francia–olasz játékfilm, 1996) (95’)</i>	6.40 / Duna Tv <i>Másfél millió lépés Magyarországon (magyar ismeretterjesztő sorozat)</i> Cserháti tájakon 8.15 / Duna Tv <i>Az Isten kezében</i> Recsk 13.05 / Duna World <i>Rejtélyes XX. század</i> Kun Miklós történész műsora 14.15 / Duna Tv <i>Hagyaték</i> „Mögötted a törvény – előtted is az legyen” 15.05 / Bartók rádió <i>Egy zenemű – több előadás</i> Mendelssohn: IV. (Olasz) szimfónia 20.20 / M1 <i>Artúr király (amerikai–ír történelmi kalandfilm, 2004) (120’)</i>	9.10 / Viasat History <i>Az élet Jézus idejében (amerikai ismeretterjesztő sorozat)</i> 9.40 / M1 <i>Kérdések a Bibliában</i> 10.00 / Bartók rádió <i>Miénk a mikrofon</i> A Kazinczy utca különleges világa 12.50 / M1 <i>Református magazin</i> 13.15 / M1 <i>Református ifjúsági műsor</i> 15.05 / Duna World <i>Napok, évek, évszázadok</i> Tökéczki László műsora 21.40 / M1 <i>Szabadság, szerelem (magyar film, 2006) (114’)</i> 21.40 / Duna Tv <i>Tízezer nap (magyar játékfilm, 1965) (103’)</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Károly György Tamás (evelet@kgyt.hu).
Munkatárs: Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** dr. Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229.
Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).
Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja** a kiadó. **Terjeszti** a Magyar Posta Zrt. **Terjesztési ügyekben reklamáció** a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

